GAZDAG ERZSI

Új év

Köszöntlek, új év
új világa!
Hozz békességet
a világra!

Terülj, terülj ki,
tarka kendő!
Add elő kincsed,
új esztendő!

Ha új esztendő
én lehetnék,
minden gyermeket
úgy szeretnék,

mintha tulajdon
enyém lenne;
a jövendőmet
látnám benne.

Minden gyermekszív
rubinláda,
s egy-egy új év van
abba zárva.

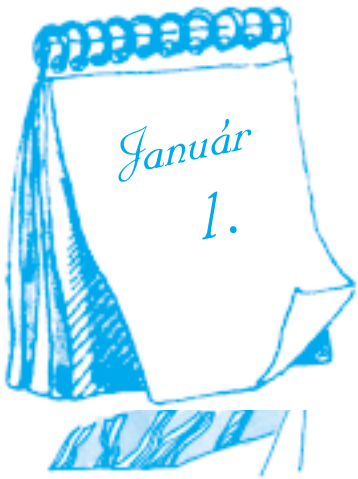

Január elseje – Petőfi Sándor születésnapja

A nagy költők nem váratlanul születnek meg, nem derült égből, mint az isteni kinyilatkoztatások. A nemzet, a nagy család előre készülődik az eseményre. Előre kioktatja a dajkákat, akik az újszülöttet ápolni fogják, szájába adják az anyanyelv szavait. Megtisztítja a szavakat. Aztán tanítókat nevel, akik a fiút irányítani fogják. Iskolakönyvekről éppúgy gondoskodik, mint a nagybácsik ajándékairól és dorgálásáról. Jóbarátokat és vetélytársakat szemel ki, akik majd védik és ösztökélik. Az egész ország egy izgalom...

... Künt harangoztak, megkezdődött az új év, az 1823-as. Egy kis alföldi faluban, Kiskőrösön egy parasztházban, mely semmiben sem különbözött az ország ezer meg ezer parasztházától, egy kicsi, feketehajú asszony fölkiált; vajúdik. Szlovákul jajong. Napközben rendesen magyarul beszél, de az ima és a sírás gyermekkora szavait szakítja föl benne.

Férje a konyhából hallgatja. Az öntudatlan szavak, amelyeket az aggodalom és a tehetetlenség lök a nyelvre, magyarul szűrődtek ki a fogai közül.

Végre bentről gyermeksírás hangzott, a csecsemők nemzetközi panasza az éles levegő, a hideg, az élet miatt, amiatt, hogy világra születtek.

Fiú született. Anyja későbbi szavai szerint ökölnyi csöppség volt. Szalvétába kötötték, megmérték egy piaci fölakasztható mérlegen; igen könnyűnek találták. Aztán gyorsan megfürösztötték, mégpedig úgy, hogy a langyos vízbe némi spirituszt öntöttek, az egyik komaasszony szerint ez megerősíti a gyönge csecsemőt abban, hogy megmaradjon. Piros,ráncos arcú kis emberke volt, semmivel sem különb, mint ilyenkor akármilyen más csecsemő.

Ő volt, akire vártak, akit a történelem kiszemelt. Mi lesz belőle?

A gyermek ezen a földön áll meg először a lábán, ezen teszi az első lépést, itt ejti ki az első értelmes emberi szót. Lelke itt született meg, és magyarnak született! Azáltal, hogy az első szavakat ezen a nyelven mondja.

Minek köszönheti a magyar nyelv, hogy magának hódította a tizenkilencedik század legköltőibb szellemét?

Fazekas Gergely bácsinak, aki sípot faragott neki, Tőri Józsi bácsinak, aki néha maga mellé vette az ülésdeszkára, a szomszéd Vica meg Mari néniknek, akik markába nyomtak egy-egy almát; Varga Benedek bácsinak, aki szellemét először megdicsérte.

(Illyés Gyula nyomán)

Simon Emil

Hónapok

Január jégpáncélt szorít az utakra,
északi szeleknek dudáját fuvatja.
Kéményünkben éjjel zúgnak, marakodnak,
jégcsap-sárkányfogak harapják a holdat.

Február felölti fekete csizmáját,
ballag a réteken, folyókon is átvág.
Minden lépés-nyoma jégviharok fészke,
kikelnek, s rohannak vadul fütyörészve.

Március melege patakokat ébreszt,
erdők vad homályát szoktatja a fényhez.
Szelíd ibolyákkal jelöli az ösvényt,
melyen víg tavaszunk elindulhat tüstént.

Április álmosan ásít, mint a lusta,
felhők mögé bújva, napját átalussza.
Fejedre egyszerre esőt, fényt, havat szór,
azután rád mosolyog: – Ugye, nem haragszol?

Május virágokat, lombot rak a fákra,
kertek ágyásait ássa, palántázza,
mint aranyát szórja éltető esőit,
kincses színpompáját erdők, hegyek őrzik.

Június jelesül tudja, mi a dolga:
iskolák kapuit mind lelakatolja.
Diáknépet vízre, csónakázni csábít,
melegen tűz a nap, késő délutánig.

Július ragyogva süttet kertet, rétet,
tavak, folyók tükrén játszanak a fények.
Éjjel utazóknak csillagokat szór szét,
szárazon, tengeren mind eligazodjék.

Augusztus gömbölyű zöld dinnyéket görget,
éles-fényes ekék hasítják a földet.
Még a víz sem hűl ki, lám, a szél is gyöngéd,
– Lassan csukja a nyár színes mesekönyvét.

Szeptember legelső iskolai hónap,
munka a diáknak meg a tanítónak.
Vissza-visszatér még egy-egy kedves emlék,
s távolinak látszik, noha most volt nemrég.

Október száradó leveleket csörget,
rideg esők vernek gyökeret és törzset.
Fák odvába bújtak mókusok, madarak,
orkán s fagy versenyez: melyik ér hamarabb.

November ködöket varázsol a hegyre,
hogy csupa jég arcát mielőlünk fedje.
Deres hajnalokon didereg a csillag,
kútba esett a nap, soha meg nem virrad.

December döcögve sántít rögről rögre,
megvénült, elfáradt, mint a repedt bögre.
Tarisznyája mélyén vakáció, ünnep,
sok-sok szép ajándék – jut mindegyikünknek.

Rigó Béla

Hónapsoroló

JANUÁR: hó, hó, hónapok.
Benéznek sorba: itt vagyok.
FEBRUÁR: szél, szél, széle vág.
Táncolnak felhők, maskarák.
MÁRCIUS: rügy, rügy, rügy fakad.
Tarka virágok, madarak.
ÁPRILIS: por, por, záporok.
Pocsolya? Tenger háborog.
MÁJUS: majális. Dong a lomb,
harangvirág és nagykolomp.
JÚNIUS: tűz, tűz, tűz a nap,
arany búzában gép arat.
JÚLIUS: víz, víz, vízesés,
a tó, a táj, a nyár mesés.
AUGUSZTUS: ég, ég, kék terem,
dinnyék, meglékelt végtelen.
SZEPTEMBER: légy, légy, légy te bölcs,
sok iskolás és sok gyümölcs.
OKTÓBER: szűr, szűr szép szüret.
Korábban jön a szürkület.
NOVEMBER: köd, köd, lusta köd,
mögüle tréfás ág bököd.
DECEMBER: zúz, zúz, zúzmarát.
Az év kisöpri udvarát.

Balázs Pál

Egy kerek esztendő

Január jégen jár.
Február szekere
hózsákkal van tele.
Március virága
ablak a világra.
Április tréfája:
hős, aki kiállja.
Májusi orgona
zöld ágon zongora.
Június napfénye
szívmeleg zenéje.
Július tenyere
munkásnép kenyere.
Augusztus nyárheve:
vár a víz – hopp, bele!
Szeptember szellője,
fecske száll előle.
Október szüretе
kamrákat tölt tele.
November vad szele,
Gyerektél fut vele.
Eljött a december,
Kacsints ránk, hóember!

WEINRAUCH KATALIN

Nevető szívek

Gáborka ébren volt már, amikor anyukája szólította:

– Ébredj, kisfiam, el ne késs az iskolából. Nézd csak, bohócjelmezt készítettem neked, ugye tetszik?

Gáborka azonban nem volt kíváncsi a bohócruhára, csakazértis bezárva tartotta a szemét. Szerette volna, ha az álma tovább folytatódik, s ő teheti, amire a valóságban képtelen: együtt szaladgálhat iskolatársaival az udvaron, felkapaszkodhat a körtefára, tornászhat az ágba kapaszkodva...

– Kész a reggelid, gyere már – nógatta szelíden az anyukája. – A verset is gyakorolnod kell még. Szeretném, ha te mondanád el a legszebben!

Erre már Gáborka kinyitotta a szemét, és dühösen azt mondta:

– Miért kell nekem verset mondanom? Nem érdekel! Bohóc sem akarok lenni, felkelni sem akarok! Én... én... béna vagyok!

– Ne mondj ilyet, kisfiam! – felelte szomorúan az anyukája. – Hiszen tudsz járni, nem fáj a lábad...

– Igen, egy ideig még tudok járni. De előbb-utóbb tolókocsiba kényszerülök, megmondta a szomszéd néni! Tegnap kihallgattam a kertben, amint a férjének mondta: kár azt a sok pénzt rám költeni, hiszen az én betegségem gyógyíthatatlan! Akkor meg mire való a sok hűhó a versmondással és a bohóckodással!...

Gáborka hangja felnőtt-bánatosan keserű volt, megrémítette az édesanyját. Csak az vigasztalta, hogy a kisfia mégis felkelt, megmosakodott és odaült a reggelizőasztalhoz.

– Nocsak, felébredtél végre, te bálozó hétalvó! – próbált tréfálkozni vele apukája. – Hamizd csak be gyorsan a reggelidet, hogy munkába menet elvihesselek az iskolába. Sajnos, én nem lehetek ott az iskolai farsangi mulatságon, be kell érned anyukával. Biztosan jó buli lesz, este majd mindent elmeséltek nekem, jó?

– Nem jó! – kiáltotta Gáborka. – Utálom a bulikat, a farsangot, az iskolát, az ugrándozó, futkosó gyerekeket, látni sem akarom őket! Mert én nyomorék vagyok, és nem segíthet rajtam senki... Hazudtatok nekem a gyógyulásról! Hagyjatok békén, többé nem hiszek nektek!...

Sírva fakadt. Hangosan, fuldokolva zokogott. A szülei tehetetlenül nézték. Aztán az anyukája lassan az ölébe vonta, szeretettel megsimogatta könnyes arcát. Gáborka zaklatottsága fokozatosan elcsitult, egy idő múltán már csak hüppögött.

– Nem ismerek rád, kisfiam – mondta csendesen apukája. – Te is tudod, mennyire szeretnénk, ha újra egészséges lennél. A fél életünket odaadnánk cserébe a gyógyulásodért! És az orvos azt mondta, van remény a gyógyulásra...

– Tudom, apa... Bocsánatot kérek tőletek... Nagyon szépet álmodtam, a valóság meg egészen más. De mondjátok meg, kinek van igaza: a szomszéd néninek vagy az orvosnak? Legyetek őszinték!

Gáborka anyukája és apukája szinte egyszerre válaszolt:

– Nem tudjuk, kisfiam... De az orvosnak hiszünk!

... Az osztályteremben farsangi jókedv zsongott. A gyerekek zajosan sereglettek álarcban érkező társaik köré, és egymást túlharsogva igyekeztek kitalálni, ki rejtőzik az álarc mögött. Gáborka bohóc-álarcán nagy, piros krumpliorr díszelgett, arca mindkét oldalán pedig egy-egy piros szív, amit anyukája festett. Bár senkinek sem árulta el korábban, hogy milyen jelmezbe öltözik, amint sántikálva, nehézkesen belépett az osztályba, azonnal ráismertek és egy emberként kiáltották: Gábor, Gábor!

Gáborka elkedvetlenedett a korai lelepleződéstől: ezt is a betegsége rovására írta... Odavánszorgott a félkörben elhelyezett padok egyikéhez és leült. Ügyetlen ujjaival próbálta leszedni az álarcot, s mert nem akart sikerülni, türelmét veszítve egyetlen rántással letépte magáról, kettészakítva a gondosan elkészített maszkot.

– Eltépted, kár érte, szép volt – mondta Regina, a padtársa.

– Mi közöd hozzá?! – mordult rá durván Gáborka.

Regina harag nélkül, szomorkásan válaszolt.

– Biztosan sokat dolgozott vele anyukád... Jó neked, szép jelmezed van... Jobban is megbecsülhetnéd...

– Nekem jó?! – fortyant fel Gáborka. – Nem értesz te semmit!... Igaz is: te nem vagy jelmezben? A te anyukád nem varrt? El sem jött veled? Legalább a nagymamád itt lehetne: olyan csúnya, hogy jó lenne boszorkánynak erre a farsangi bálra...

Gáborka szándékosan beszélt így, bántani akarta kis padtársát. Regina azonban ezúttal sem sértődött meg, csak még szomorúbb lett.

– Az én anyukám beteg... Mozgássérült. Egyéves koromban balesetet szenvedett, megsérült a gerince... Először csak járásképtelenné vált, aztán a keze is egyre elerőtlenedett... Enni még tud, de már két éve én mosdatom, fésülöm... Minden egyéb gond a nagymamára hárul, mert apu... elhagyott bennünket. Ne bántsd a nagyimat, mert én szeretem őt, ő nagyon jó hozzám, mindent megtesz értünk... Azt persze nem várhattam el tőle, hogy jelmezt készítsen, hisz van más gondja éppen elég. Különben jól érzem magam jelmez nélkül is, csak anyukám szomorkodott miatta. Még sírt is, én vigasztaltam. Tudod, Gábor, én szeretem az anyukámat, és nagyon fáj, ha szomorúnak látom. Nem számít, hogy béna – az a fontos, hogy él, hogy velem van, aggódik értem, és vár rám, esténként sokat mesél nekem. ..Neked azért jó, mert melletted vannak egészséges szüleid, minden áldozatra készek a gyógyulásodért... Nem érdemlik meg, hogy bántsd őket!

Gáborka elgondolkodott. Hajlott arra, hogy igazat adjon okos padtársának, csak azt nem tudta, hogyan fejezze ki magát.

– Jé, milyen szép ez a pincérjelmez és ez a katicabogár! – örvendezett Regina. – Nézd, Gábor, megérkezett a farsangi lakodalmas menet is! Évike helyes kis menyasszony, Józsi pedig igazán jóképű vőlegény... Tudod mit: menjünk, álljunk be a menetbe, és énekeljünk velük!

Gáborka engedelmesen, sőt megkönnyebbülve nyújtotta oda a kezét Reginának. Megigazította a félbetépett álarcot is. Regina jókedvűen biztatta:

– Ne törődj a maszkkal, anélkül is igazi bohóc vagy, hisz a szívecskék csak úgy pirosodnak az arcodon! Vedd úgy, hogy egyik az anyukádé, a másik az apukádé... Mosolyogj, Gábor, hogy a szívecskék is nevessenek az arcodon, s akkor anyukád sem lesz olyan szomorú, mint most!

Beálltak a lakodalmas menetbe, s Gábor egyszer csak azon kapta magát, hogy ő is teli torokból fújja a dalt, a farsangi csúfolkodót, s meg-megbicsakló lábbal együtt járja a táncot a többiekkel. Utána mókázva, vidáman elmondta a verset is, amelyért nagyobb tapsot kapott, mint amilyet remélt.

A legnagyobb jutalom azonban az volt, hogy a tanító nénivel beszélgető anyukája arcáról eltűnni látta a szomorúságot, helyére ragyogó mosoly költözött...

Gáborka tisztában volt azzal, hogy mindezt Reginának köszönheti, ezért bocsánatot kért tőle:

– Ne haragudj rám... Megbántottalak, szégyellem magam...

– Nem haragszom, Gábor. Tudom, nem könnyű neked. De attól nem lesz könnyebb, ha azokat bántod, akik szeretnek téged, akik még tőled is jobban szenvednek, mert nem tudnak rajtad segíteni. Én ismerem ezt az érzést...Van egy ötletem: megragasztom az álarcodat és holnap visszahozom neked. Ennyit szívesen megteszek a barátomért.

Gáborka felszabadultan mélyet és nagyot lélegzett:

– Tartsd meg a maszkot emlékül, Regina... ennek a napnak az emlékére. Mert ma megtanítottál valamire, amit eddig nem tudtam. Köszönöm! És ígérem: a szívecskék akkor is nevetni fognak az arcomon, ha a festék réges-rég lekopott!

Török Valéria

Itt a farsang!

Itt a farsang!
Eljött végre!
A gyerekek
örömére.
Lám, itt aztán
áll a bál –
mennyi angyal,
királylány!
De ezzel még
nincsen vége,
van itt: törpe,
Hófehérke,
Kobold, sárkány,
pillangó,
bohóc, farkas,
tyúkanyó.
Vidáman
ropják a táncot,
élvezik a
mulatságot.
Kisült a
farsangi fánk is.
Gyere, pajtás,
egyél te is!

Csoóri Sándor

Farsangi kutyabál

De érdekes volna,
ha kutyabál volna,
s farsang napján
minden kutya
bálba kutyagolna.
Nagy kutya is,
kis kutya is,
kit csíp még a bolha.

Komondor kényelmes,
lassú táncot ropna,
Puli Pali csárdást,
ahogy meg van írva;
sötét szőre, bozontja
a szemébe lógna.
Csau csacsacsázna,
a foxi bokázna,
a többi vén kutya meg
leülne a hóba.

Szepesi Attila

Farsangoló

Fekete maszka fintorog,
kajla-szarvú bika,
a szőre dérrel tarjagos,
tüzet fú orr-lika.

Jön csutkatündér, haja kóc,
aztán a többiek:
lidérc – az arca moha-zöld,
boszorka, szurtos eb.

Béka egérrel ropja már
a hóember előtt:
süveges táncot járnak és
szilaj csűrdöngölőt.

Jön tábornok, borzas bakó,
tökduda felsüvít,
cincog a cirokhegedű,
rikolt gilice-síp.

Kutya vonít, szamár iáz,
benéz az ablakon
a pojáca – nyakában egy
szőre-hulló majom.

A róka szava csupa méz,
a medve hős lovag
és rájuk károg fancsalin
az égi varjú-had.

Bokáznak, rázzák láncukat
lángszemű ördögök...
Végül felissza léptüket
a Vérke-parti köd.

Kiss Dénes

Szalai Borbála

Utazás Bolondóciába

Bejártam én ungot-berket...
Isten tudja, hol nem jártam...
Így kötöttem ki egy szép nap
messzi Bolondóciában.

Behemót nagy ez az ország,
fogalmam sincs, hol a vége...
Oly ütődött mégsem akad,
ki vak lovát adná érte.

Az ám! Bolondóciában
mást se látsz, csak furcsaságot:
hiszed vagy sem, de a tyúkszem
a sasnál is jobban lát ott.

Képzeljétek, arrafelé
fából van a vaskarika...
A víziló kecses, sikkes,
fürgébb, mint egy gyors paripa...

A teve, ha kedve tartja –
három púpot rak hátára...
A zsiráf, hogy meg ne hűljön –
sálat teker a nyakára...

Ki a fülét szemén hordja,
azt nevezik szemfülesnek,
s aki nyélre van szerelve,
azt címezik kotnyelesnek...

Aki a fácánra vadászik,
csodálkozik, hogy bakot lő...
Akinek meg sok a gondja –
sül a feje, nem pedig fő...

Nagyot hall a barátfüle...
Korzózik a fülemüle...
A köszörűs fogát feni,
a fűtőt a hideg leli...

Káposztafej tupírozott,
ülőbab űz futóbabot...
Zoknit húznak kecskelábra,
gumicsizmát szarkalábra...

Kucsmát hord a bundásalma...
Kávét darál molnár malma...
melltartót hord minden tehén,
még turbán is van a fején...

Tükörtojást tojik a tyúk...
Úszóbajnokok a hattyúk...
Akik térdkalácsot sütnek,
abba kilenc tojást ütnek.

Emeletes minden gyöngyház...
Vakablak van rajtuk vagy száz...
Csigalépcsőn csak csiga jár...
Füst az égbe gyors liften száll...

Vasmacskák ott egerésznek,
rókák farkasszemet néznek...
A fakutyák kutyafáját
nem öntözik, nem kapálják...

Sosem esnek ott verembe,
akik másnak gödröt ásnak,
éppen ezért nem is hisznek
az elcsépelt közmondásnak...

Hogyha eltörik a mécses –
nem könny potyog – nafta folyik...
Gúnár, gácsér meg a kakas
festett hímestojást tojik...

Ha éhes vagy – nyaklevest kapsz,
pecsenyének sült galambot...
Tátsd ki szádat –belerepül...
Élvezd ezt a nagy kalandot!

Spagetti lesz csőtésztából,
hogyha talán eldugulna...
Vízvezetékszerelő kell,
ki spagettin lyukat fúrna...

Nyugodt lehetsz egész héten,
semmi zűr ott, semmi gondod...
Akkor van baj, hogyha terved
szerdán csütörtököt mondott...

Aki arat, aki szánt ott
felhúzza a kalifáncsot.
Ez amolyan török csuka,
kancsukának nem rokona...

A zenekar fúvósai
ott csak kesztyűbe dudálnak...
A kakasok koncertezni
a szemétdomb mellé járnak...

Ki hűsölni akar kicsit –
beleül az árnyékszékbe...
Nem kacsából – galibából
sül pecsenye díszebédre...

Az ottani dolgos népek
soha-soha nem henyélnek,
még este a sötétben is
kákán csomót keresgélnek...

Szalagfűrész ott a szerszám,
hogyha tortát szeletelnek...
A katonák díszszemléken
hátrafelé menetelnek...

Amit eddig felsoroltam –
csak az hiszi, aki látja...
Ezért inkább utazzatok
ti is Bolondóciába!...

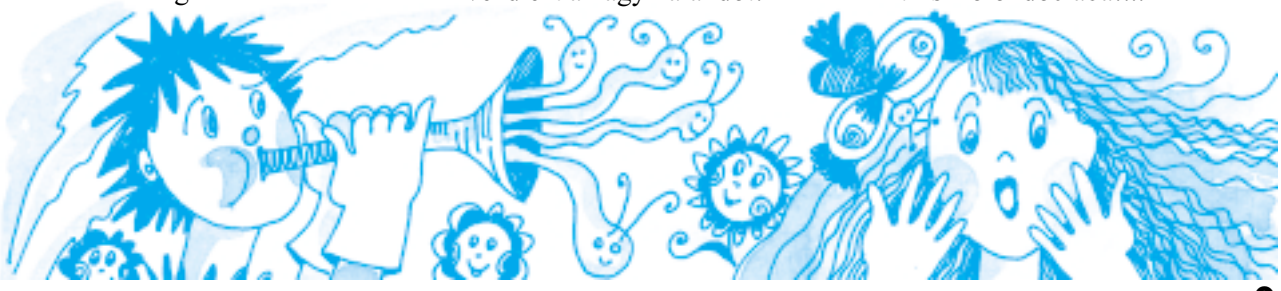

A kenderföldtől a szövőszékig

A régi magyar nyelv a lányokat, asszonyokat *fehérnépnek*, *fehércselédnek* nevezte. Ez a kifejezés onnan ered, hogy a nők, mint mindenki – festetlen, fehér vászonruhában jártak, amit maguk állítottak elő fáradságos munkával. nagyszüleitek elbeszéléseiből biztosan hallottatok arról, milyen fáradságos munkával vetették el a kendermagot (lent a magyarok csak helyenként vetettek), szőtték a vásznat.

A beérett vásznat kézzel tépték ki a földből, ez volt a *nyűvés*. Kévébe kötve szállították az *áztatóba* (vízzel telt gödörbe, tóba), hogy megpuhuljon és a háncsszálak közötti anyag elkorhadjon. Két-három hétig tartották a vízben rúdhoz kötözve, sárral letapasztva, hogy a víz alatt maradjon. Ezután a patakban tisztára mosták és megszárították.

Száradás után a fás kötőanyagot kellett eltávolítani belőle, ezért először *törőbe* tették, ahol a nagyját verték ki, majd *tilolták*, amivel az apró pozdorjától szabadították meg. (1.rajz)

1.

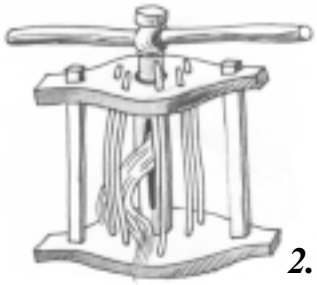

2.

3.

4.

Tilolás után a kendert *dörzsöléssel* tovább puhították, hogy a fonásra alkalmas *szösz* legyen belőle. (2. rajz) Ez a munka, akár lábbal, akár a *dörzsölő* nevű eszközzel történt, az asszonyok, lányok feladata volt, amelyet általában *kalákában* végeztek, s az e célú összejövetelt is *dörzsölőnek* nevezték.

Dörzsölés után a kendert "megfésülték" különböző nagyságú *vasecsettel*: először *héhellel*, majd gerebennel és *ecsellővel*. (3. rajz) A vasfogak között maradt kender a *csepű*, a közepes hosszúságú szálakból lett az *aprószösz*, míg a szép, hosszú, puha szálakat különválogatták – ez volt a *fej* (Salánkon – *csira*). A fejből szőtték a *stafirungnak* való vásznat: abroszt, kendőket, lepedőt stb. Az aprószöszből zsákot szőttek. A csepűt színesre festették és *csepűpokrócot* szőttek belőle.

Ezután következett a fonás – az asszonyok legfontosabb téli teendője. A fonást minden lánynak meg kellett tanulnia, különben férjhez sem mehetett. Ez a munkafolyamat az őszi betakarítás végeztével kezdődött és farsang végéig tartott. Jellemző volt, hogy a fiatalok és az idősebb asszonyok az egyre hosszabbá váló estéken összegyűltek egy-egy előre megbeszélt lakóházban, ahol később megjelentek a legények is, s így vígabban ment a munka. Ezt a közös fonást nevezték *fonónak*. E társas munkaalkalom egyben ismerkedési lehetőséget is biztosított a falu fiataljainak, így egyben megkönnyítette a párválasztást is. Természetesen az idősebb asszonyok felügyelete mellett zajlott a játék (pl.: *leselés* – csókkal kellett kiváltani az orsót), a nótázás, a móka. Ők ügyeltek arra, hogy a fiatalok betartsák a falu íratlan szabályait. A munka végeztével cukros vagy mézes kukoricát ettek.

Leggyakrabban *talpas guzsalyról* fontak. (5. rajz) A guzsaly talpára ráültek, a rúdjára felkötött szöszből bal kézzel kihúzták és sodorták a fonalat (8. rajz), jobb kézzel tartották és pörgették a levegőben az *orsót*. (7. rajz) Erre tekerték a fonalat, amelyet közben

5.

6.

7.

8.

állandóan rágni, nyálazni kellett, hogy egyenletes és csomómentes legyen. A guzsaly talpát a legények a szeretőjüknek díszesen kifaragták, gyakran ki is festették. A növényi motívumok mellett általában azt is belevésték, ki és mikor kapta ajándékba. Később megjelent a *rokka*, (kerekes guzsaly), mellyelegyszerűbb és valamivel gyorsabb volt a fonás 9. rajz).

Az orsókon összegyűlt fonalat motollára (10. rajz) hajtották fel: lemérték, hogy hány méter fonál készült el, így szedték kötegekbe. Ezután a még mindig nyers, szürke színű fonalat fahamura öntött forró vízzel lúgozták, szapulták fehérre. A kifehérített fonalat a könnyebb szövés kedvéért még gombolyítani kellett és vetni (pászmákba szedni). Ehhez különböző eszközöket használtak (11-15. rajzok).

A gyári szövetek elterjedésével csökkent ugyan a házilag készített vászon szerepe az öltözködésben, de még fél évszázada is maguk szőtték az asszonyok a fehérneműt, az abroszokat, törülközőket, kendőket. Sima fehér vásznat, egyszerű csikos szőttest mindenki tudott szőni. Egyes vidékeken azonban, Székelyföldön vagy a kárpátaljai Beregvidéken, a szövőasszonyok ellesték a városi takácsmesterek egyszerűbb mintáit, s szinte művészi tökélyre emelték mesterségüket. Falvainkban ma is sok házban van szövőszék, da ma már általában rongyszőnyeg készül rajtuk.

E rövid leírásból is látható, mennyi munkát, hozzáértést igényelt a lányoktól, asszonyoktól a családi ruhatár, a különböző vászonból készült eszköztár elkészítése. Remélhetőleg nagymamátok, édesanyátok megőrzött nektek néhányat e darabok közül. Nagyon vigyázzatok rájuk, becsüljétek, óvjátok! Hiszen e tárgyak minden szálát valamelyik elődötök hozta létre fáradtságos munkával, szinte lelket lehelve beléjük. Értékeljétek az igazi értékeket!

Biztosan felfigyeltetek arra, hogy a szövéssel fonással kapcsolatos eszközök tárháza igen gazdag. Ennek megfelelően biztosan sok számotokra eddig ismeretlen tájszóval találkoztatok. E tájszavak legtöbbjét Salánkon jegyeztük le. Ha a ti lakóhelyeteken másak a szövés fonás szakszavai írjátok meg azt az Irkának!

Szöveg és rajz: Kész Barnabás

9.

10.

11.

14.

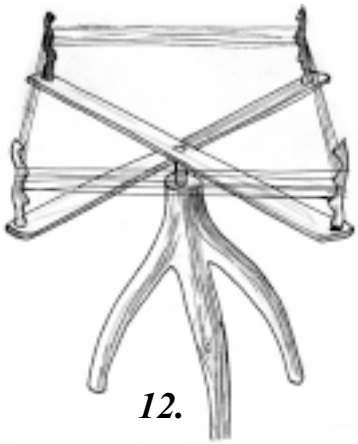

12.

13.

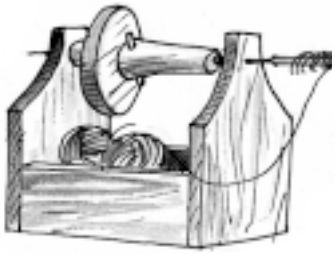

15.

1. kendertörő, tiloló
2. dörzsölő: a kendercsomók a függőleges pálcák közé vannak betömve
3. vasecset
4. fej-be kötött szösz
5. talpas guzsaly
6. faragott guzsalytalp
7. orsó
8. fonó leány, udvarlója segít tartani a guzsalyt
9. rokka, kerekes guzsaly
10. motolla
11. „kóticska”- a hónuk alá fonva csavarták rá a gombolyagot, amely a bot keskenyebb végéről csúszott le
12. gombolyító, („levélke”)
13. „kákó”- a gombolyító vagy levélke egyénileg faragott bábuja
14. vető- erre vetették fel a pászmákba rendezett, felmenő fonalat
15. kézi „csüllő”- a beleverő fonalat ezen az eszközön vagy pedig a rokkán csavarták fel csövekre, amelyeket szövéskor hajóba vagy „vetillőbe” helyezve bújtatták át a felmenő szálak között.
16. szövés „esztovátán”

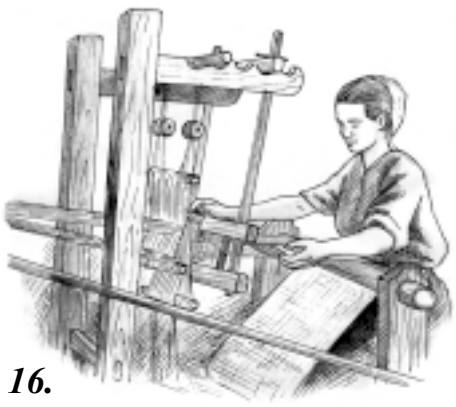

16.

Új feladatok

3-4. osztály

1. feladat

Lacinak, Pistinek, Gábornak, Gézának és Szabolcsnak 3 dobjuk és 2 fuvolájuk van. Milyen hangszere van mindegyik fiúnak, ha Pistinek és Gézának, valamint Lacinak és Gábornak különböző hangszerük van, Pistinek és Lacinak pedig olyan, mint Szabolcsnak.

2. feladat

Imre és Sándor diót szednek.

– Én ötször többet szedtem – dicsekedett Imre.

– Igaz – válaszolta Sándor. – Te 24-gyel szedtél többet, mint én.

Hány diót szedett Imre és hányat Sándor?

3. feladat

Egy öt egység oldalhosszúságú négyzetből egy keresztformát szeretnénk kivágni az ábra szerinti elrendezésben. A kereszt szárainak szélessége egy-egy egység. Hány területegységnyi a hulladék?

5-6. osztály

1. feladat

Összeadtuk az összes olyan természetes számot, amelyekre igaz, hogy számjegyeik szorzata 6, számjegyeik összeg 7, és oszthatóak 8-cal. Mennyi az összeg?

2. feladat

Egy gépkocsi 8 dl benzint fogyaszt 10 kilométerenként. Hány kilométert tett meg ugyanilyen fogyasztás mellett ez a gépkocsi, ha már 80 liter benzint elfogyasztott?

3. feladat

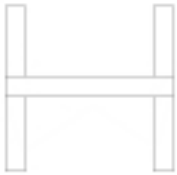

Az ábrán látható H betűt három darab 7 egység hosszú és 1 egység széles papírcsíkból állítottuk össze. mekkora a H betű által lefedett terület?

7-8. osztály

1. feladat

Egy egyenlő szárú háromszög kerülete 53 dm. Az alap 0,5 m-rel hosszabb a szárnál. Mekkora a számjegyek összege a szár deciméterekben kifejezett mérőszámában?

2. feladat

Mennyi az $a^2+\frac{1}{a^2}$ kifejezés értéke, ha $(a+\frac{1}{a})^2=5$?

3. feladat

Ha a:b=4:3, c:d=3:2 és d:b=1:6, akkor mennyi az a:c arány?

A 2003/3. szám feladatainak megfejtése

3-4. osztály

1. feladat

Ha most Dénes x éves, akkor Péter most x-5 éves. Tehát Dénes az idősebb.

2. feladat

A legkisebb pozitív egész szám az 1. Ahhoz, hogy a szám a lehető legnagyobb legyen, az 1-esnek a lehető legkisebb helyi értéken kell állnia. Az egyesek helyére nem kerülhet, mert a keresett szám páros, így csak a tízesek helyén állhat az 1.

3. feladat

Ha az 5 perc alatt elkészült 10 cipellő (percenként 2) közül minden páratlan számú eltűnik, akkor az 5. perc végére mindig az elkészült cipők fele tűnik el.

Ez percenként 1 cipőt jelent. Mivel Suszter Manó 3 órán át dolgozik, és 3 óra = 180 perc, ezért ennyi idő alatt 180 cipellő tűnik el.

5-6. osztály

1. feladat

Az iskolába 600 diák jár 30 fős osztályokba, ezért az osztályok száma: 600:30=20. Egy nap a 20 osztálynak összesen 20x5=100 órája van. Mivel minden tanár minden nap 4 órát tart, ezért a 100 órát 100:4=25 tanár látja el.

2. feladat

A legkisebb olyan ötjegyű páratlan szám, amely a legkisebb számjegyekből áll, a 10001. A legnagyobb olyan ötjegyű páros szám, amely a legnagyobb számjegyekből áll, a 99998. Ezek összege 109999, s ezekben a számjegyek összege 37.

3. feladat

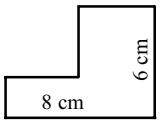

A szomszédos oldalak merőlegessége miatt a 6 cm-es oldallal párhuzamos oldalak hosszának összege szintén 6 cm; a 8 cm-es oldallal párhuzamos oldalak hosszának összege pedig 8 cm. A hatszög kerülete 6+8+6+8 =28 (cm).

7-8. osztály

1. feladat

A 109 a legkisebb olyan háromjegyű szám, amelyben a számjegyek összege10, a legmagasabb pedig a 910.

Ezek összege 1019.

2. feladat

Két egymást metsző egyenes távolsága minden esetben nulla.

3. feladat

Az ábrán látható, hogy a keresett terület nagysága a nagy félkör területének és a kis félkör kétszeres területének a különbsége. A nagy félkör területe:

$(R^2 \times \pi) : 2 = 0{,}5\,\pi = 0{,}25 \times \pi$.

A két kis félkör területének összege:

$r^2 \times \pi = 0{,}25\,\pi$.

A keresett terület nagysága:

$0{,}5 \times \pi - 0{,}25 \times \pi = 0{,}25 \times \pi$.

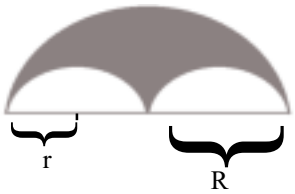

A 2003/4. szám feladatainak megfejtése

3-4. osztály

1. feladat

Ha most Valika x éves, akkor Szveta most x-6 éves. Tehát Szveta a fiatalabb.

2. feladat

Egy szám kétszeresének a fele maga a szám. A legnagyobb háromjegyű szám pedig a 999.

3. feladat

A 0 nem állhat a százasok helyén, így csak 4 darab van: 102, 120, 201, 210.

5-6. osztály

1. feladat

Ha az utazók x nap múlva találkoznak, akkor a gyorsabb $\frac{x}{10}$ a lassúbb $\frac{x}{15}$ részét teszi meg a teljes távolságnak. Így ketten együtt éppen akkora utat tesznek meg, mint a két város távolsága. Felírva ezt az összefüggést egyenlettel:

$$\frac{x}{15} + \frac{x}{10} = 10$$

Innen $3x + 2x = 30$

$x=6$ Tehát 6 nap múlva találkoznak.

2. feladat

Az *M* betűből 2 úton juthatunk el az *Ó* betűkhöz. Minden *Ó*-tól kétféleképpen haladhatunk tovább, tehát az *R*-ekhez 2x2=4 úton juthatunk. Mindegyik *R*-től 2 irányba folytathatjuk a leolvasást, így az *A*-khoz 4x2=8 úton érhetünk.

M $Ó_1$ R_1 A_1

$Ó_1$ R_2 A_3

R_1 A_3

A_1

Összesen 1+3+3+1=8, tehát nyolcféleképpen olvasható le a *MÓRA* szó

3. feladat

A téglatestnek a feladatban 3 különböző hosszúságú éle van, mind a háromféléből 4-4. Tehát 9 cm x 4+7 cm x 4+5 cm x 4=36 cm+28 cm+20cm =84 cm hosszú drótból lehet elkészíteni a téglatest vázát.

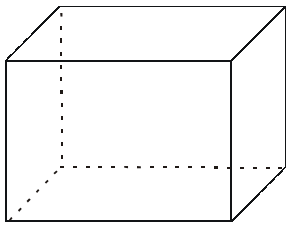

7-8. osztály

1. feladat

Ha a síelő 15km/h sebességgel még 2 órát futna – annyi ideig, mint a menetideje 10 km/h sebességgel –, akkor a pálya hosszánál 30 km-rel többet tenne meg. Óránként most 5 km-rel tesz meg többet, teljes menetideje tehát 10 km/h sebességgel 30:5=6 (óra) lenne. Az út 15 km/h sebességgel 4 óráig tart. A pálya tehát 15 km/h x 4 h=60 km. Ahhoz, hogy az út 5 órát vegyen igénybe, 60 km:5 =12 km-t kell megtennie óránként.

2. feladat

A háromszög köré írható kör középpontja – a Thalesz-tétel megfordítása miatt – a derékszögű háromszög átfogójának felezési pontjával azonos. Így a háromszög köré írható kör sugara 5 cm.

3. feladat

Az összeg 18x +3, ennek hatoda

$$\frac{18x+3}{6} = \frac{18x}{6} + \frac{3}{6} = 3x + \frac{1}{2}$$

Megfejtéseket beküldők:

3-4. osztály

1. Csatlós Nikolett (Kígyós) – 15 pont
2. Héder Zsuzsanna (Tiszakeresztúr) – 15 pont
3. Józan Csaba (Mezővári) – 10 pont
4. Biganova Marianna (Beregszász) – 10 pont
5. Nagy Nikolett (Mezővári) – 5 pont

5-6. osztály

1. Szemere Judit (Gálocs) – 15 pont
2. Sárközi István (Beregsom) – 10 pont
3. Veres Nikolett (Feketeardó) – 5 pont

7-8. osztály

1. Fábián Melinda (Tiszakeresztúr) – 5 pont

Úgy tetszik, nem lehet eleget hangsúlyozni, hogy minket nem csak az eredmény érdekel, hanem az eredményhez vezető út, a megfejtés folyamata. Ne feledkezzetek meg erről.

Kivételt képez a mindig precíz Szemere Judit, akit ezúttal könyvjutalomban részesítünk.

Boldogok

az irgalmasok, mert ők irgalmasságot nyernek.
/Máté 5,7/

ÚTRAVALÓ

A Kerek-erdő szomszédságában elterülő rét lakóit nagy veszély fenyegette. A Zengő-folyó forrása fölött megállás nélkül zokogott egy bánatos felhő, így a folyó vize egyszerre emelkedni kezdett. Először csak a kavicsok tűntek el a zavaros vízben, majd a kis sziget, s itt-ott már a meder is szűknek bizonyult a folyó számára. A rét lakói izgatottan szaladgáltak a part mentén, tehetetlenül nézve a hullámokat, s egyre a megoldáson törték a fejüket.

– Ha nem áll meg az áradás, búcsút mondhatunk az otthonunknak – sápítozott Pipilló, az üregi nyúl, miközben fel-le futkosott lakása előtt.

A forrás kövei hiába igyekeztek megvigasztalni a zokogó felhőt, újabb és újabb hullám indult útnak, mígnem a Zengő-folyó kilépett medréből, és gyors iramban elindult a Pitypangos-rét irányába. Az állatok igyekeztek minél magasabb helyre felmászni. Jarica, a hörcsög és gyermekei a közeli dombtetőre ültek ki, Szelina és a hangyalak többi lakója a fák ágain kerestek menedéket, s mire körülnéztek, a rét többi lakója is körülötték sündörgött. Egyedül Bársonyka, a fiatal őzgida nem keresett búvóhelyet magának. Teljesen felesleges, gondolta, hosszú lábai vannak, annyira nem áradhat meg a folyó, hogy belefulladjon. Illetve még valaki nem menekült el: Bodobér, a kis hód.

– Jobban tennéd, ha valami menedéket keresnél magadnak – csúfolódott Bársonyka –, amilyen aprók a lábaid, hamar belevered az orrod az iszapba!

Bodobér szóra sem méltatta a szemtelen gidát. Inkább azon törte a fejét, mit tehetne a többiekért. Végül gyors mozdulatokkal elkezdte rágni a parti fa tövét.

– Jellemző, ilyenkor is csak a hasára gondol – fintorgott Bársonyka, majd kecsesen emelgetve lábait elindult a rét száraz része felé. Bodobér pillanatok alatt kis tutajt ácsolt a fa-ágakból, majd farkával kormányozva elindult a rét lakói felé. A tutaj lassan benépesült. A fákon, bokrokon, dombokon ragadt állatok megkönnyebbült sóhajjal vették birtokba a rögtönzött csónakot, miközben Bodobér már a következő állomást kereste szemével. Mikor aztán megtelt a tutaj, elindultak a Bíbor-hegy felé. Ott Bodobér megvárta, míg mindenki leszállt, s újra elindult a bajbajutottak kisegítésére.

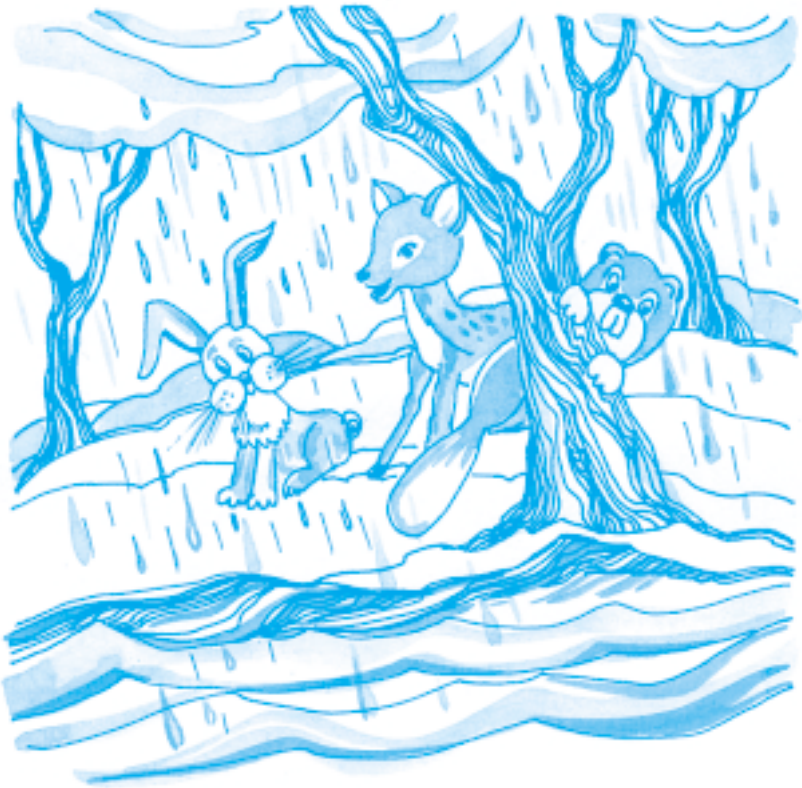

***

Jézus nem hiába mondja, hogy nem a nagy hatalmúak, hanem az irgalmasok boldogok. A nagyok és az erősek ritkán gondolnak a kisebb, gyengébb teremtményekre, annál többet magukra. Így aztán nekik nincs is szükségük Isten segítségére, legalábbis ők így gondolják. Aki azonban meglátja a másik baját, és ha kell, saját kényelmét, egészségét is kész kockára tenni, hogy segíthessen, az számíthat rá, hogy Isten is irgalmasan cselekszik vele.

Olasz Tímea

A Jó meg a Rossz

(Kazah népmese)

Egyszer a Rossz hosszú útra indult. Nagyon elfáradt, alig húzta a lábát. Az úton utolérte a lóháton lovagló Jót. Beszédbe elegyedtek, s megtudták, mindketten ugyanoda tartanak.

– Ültess föl hátra – kérlelte a Rossz. – Nagyon elfáradtam.

– A ló nem bír el kettőnket – felelte a Jó. – Inkább így teszünk: átadom a helyemet. Te lovagolj a fáig, hagyd ott a lovat, aztán menj tovább gyalog. Én odaérek, lóra ülök, s újra utolérlek. Egy lovon megyünk egymás után.

A Rossz lóra pattant, és ment előre. A Jó gyalog haladt a nyomában. A fához ért, sehol a ló. Becsapta a Rossz, továbbment, ahová kellett. Elindult a Jó. Beért egy sűrű erdőbe. Látja, ott áll egy kunyhó. Gondolta, megpihen benne.

A kunyhóban senki sem volt, egy hatalmas üstben pedig hús főtt.

Elcsodálkozott a Jó:

„Gazda nincs, és fő az ebéd. Ez érdekes!”

Az utas belemártotta az ujját az üstbe, megkóstolta az ebédet, majd felmászott a kunyhó tetejére aludni. Még le sem hunyta a szemét, amikor bejött a farkas, a róka meg az oroszlán.

– Ejha – aggódott a róka. – Valaki megkóstolta az ebédünket.

– Senki nem nyúlt hozzá – nyugtatta meg az oroszlán.

Az állatok ebédelni kezdtek, és mesélték, ki hogyan töltötte el az időt.

Azt mondja a róka:

– Egy elhagyott téli szálláson kincsre bukkantam. Egy arannyal teli fazekat ástak el a földbe. Vigyázni kell rá.

Mondja a farkas:

– A bejnek a szépséges szép lánya betegeskedik. Az apja megígérte, ahhoz adja feleségül, aki meggyógyítja. Ismerek egy biztos orvosságot. A bej nyájában van egy tarka juh. Le kell vágni, s a szívével bedörzsölni a lány testét. Akkor felépül. Ma leselkedtem a tarka juhra.

Az oroszlán is mesélni kezdett:

– Minden éjjel elhozok egy lovat a bej méneséből. A gazda még nem jött rá. Megígérte, annak adja az egész ménest, aki elcsípi a tolvajt. Nem félek, egy ló sem ér utol. A ménesben van egy kicsi sárga csikó, csak az tudna beérni.

Az állatok megebédeltek, majd lefeküdtek. Reggel elhagyták a kunyhót. Utána útra kelt a Jó is.

Kuruzslóruhát szerzett, a bejhez ment, és így szólt:

– Én meggyógyítom a lányodat.

A bej megörvendett, és a jurtájába hívta. A Jó parancsot adott, fogják meg a tarka juhot s vágják ki a szívét. Megtörülte vele a lány testét, a lány felépült.

A Jó feleségül vette a lányt, és elindult megkeresni az elhagyott téli szállást, amelyről a róka mesélt. Kiásta az arannyal teli fazekat, s ment a bejhez, akinek a ménese volt.

– Mit adsz nekem, ha megfogom a tolvajt, aki éjjelente ellop egy-egy lovat? – kérdezte a Jó.

– Neked adom az egész ménest – ígérte meg a bej.

A Jó elment a méneshez, felnyergelte a kicsi sárga csikót, és csapdát állított az oroszlánnak. Éjszaka odalopózott az oroszlán, megragadott egy lovat, és elsietett a sztyeppére.

A Jó utánavágtatott, utolérte és megölte.

Másnap megkapta a bejtől a ménest, és a maga auljába terelte.

Eltelt egy év, a Jó találkozott a Rosszal.

A Jó gazdag volt, a Rossz pedig koldus. A régi, szakadt kaftán borította csupasz testét, az öv nélküli bő kaftánból sáros vattadarabok látszottak ki.

– Bűnös vagyok előtted – vallotta be a Rossz. – Elvettem a lovadat, de nem vált javamra. Te pedig ló nélkül is meggazdagodtál. Hogyan ért ilyen szerencse?

A Jó elmesélte, hogyan került egy kunyhóba, miképpen hallgatta ki az állatok beszédét, s milyen hasznot húzott a hallottakból.

A Rossz búcsút vett tőle és az erdőbe sietett. Rátalált a kunyhóra, amelyről a Jó mesélt. Meglátta az üstben a főtt húst, pukkadásig teleette magát, alaposan becsípett és fölmászott a tetőre pihenni.

Hamarosan megjött a farkas és a róka.

A lompos farkú az üstbe pillantott és felkiáltott:

– Ejha, valaki megette az ebédünket!

Keresni kezdték a nagybelűt, és a tetőn elcsípték. Rögtön darabokra szaggatták.

Feladat

Mit jelent az *aul* és a *bej* kifejezés?

„Itt a farsang, áll a bál, keringőzik a kanál.”

Gazdag Erzsi

Elkészült-e már a farsangi jelmezed? Ha még nem, segítünk néhány ötlettel.

Fesd ki!

Feladat

Nevezd meg azt a két madarat, amelyik nem kaphatott meghívót a hóember születésnapi bulijára!

Szerencsétlen-e a 13-as?

1885-ben XII. Alfonz spanyol király látogatást tett egy kolerakórházban, majd hazatért, hogy családja és udvaroncai körében megvacsorázzon. A véletlen úgy hozta, hogy éppen tizenhárman ültek az asztalnál. „Az utolsó vacsorán is tizenhárman voltak – szólalt meg vészjósló hangon őfelsége. – Vajon ki az közülünk, akiért először jön el a halál?”

Érte jött el. A tizenharmadmagával elköltött vacsora után 13 nappal elvitte a kolera. Mi sem természetesebb, mint hogy a dolognak híre kerekedett, és a 13-as számot baljós előjelnek, szerencsétlenség hírnökének kezdték tekinteni. Hiszen köztudomású, hogy a bibliai utolsó vacsora után ketten is meghaltak – Krisztus és Júdás –, és a 13. vendég okozta a bajt Csipkerózsika meséjében is. A sok pletyka következtében a babonás emberek szerencsétlen számnak tartják a 13-as számot ma is; másoknak viszont éppen ez a szerencseszámuk. Richard Wagner például valósággal rajongott a 13-asért, amely valóban nagy szerepet játszott az életében. 1813-ban született, 13 betűből áll a neve, 13 zenedrámát írt, és pályája számos sikere fűződött különböző hónapok 13. napjához. Több országban – így nálunk is – különösen akkor tartják a 13-ast sorsdöntő számnak, ha a hónap 13. napja éppen péntekre esik. A jóslatokra, babonákra hallgatók ilyenkor nem kezdenek semmilyen vállalkozásba, s ha tehetik, legszívesebben ki sem mozdulnak az utcára. Ezzel ellentétben sok szerencsejátékos várva várja a péntek tizenhármat: hitük szerint ilyenkor a legnagyobb az esély a nagy nyereményre.

Jó Pajtás
(Vajdaság)

A magyar korona legendája

Nagyon bölcsen, igen jól tudta István király, hogy népét a pusztulástól csak úgy őrizheti meg, ha a nyugati szokásokat és a keresztény vallást az országban meggyökerezteti. Ezért nagy buzgalommal folytatta atyja, Géza fejedelem munkáját.

Amikor a nyugati országok papjai és szerzetesei meghallották, hogy István király a népet keresztény hitre téríti, nagyon megörültek. Mindjárt felkerekedtek, és jöttek, özönlöttek mindenfelől, hogy a pogány magyarok tévelygő lelkét Krisztusnak megnyerjék. Éjt nappallá téve fáradoztak, és a sok fáradozást siker koronázta: a magyar nép keresztény hitre tért.

Örömmel látta ezt István király, és azt gondolta, hogy munkájára a pápa áldását kéri. Hívatta ezért Asztrik apátot, és azt mondta neki:

– Atyám, itt az ideje, hogy munkánkra a pápa áldását kérjük. De nem csak pápai áldás, korona is kell a magyar királyoknak, hogy éppen úgy megkoronázzák őket, mint a többi keresztény fejedelmeket. Menj hát Rómába, atyám, és kérj áldást meg koronát.

– Úgy legyen, ahogy kívánod – mondta az apát, s mindjárt elindult Rómába.

De akárhogy sietett, megelőzte az apátot a lengyel fejedelem követe. Az is koronát kért a maga uralkodójának, a lengyel fejedelemnek. Már el is készült a korona a lengyel fejedelem számára, amikor II. Szilveszter pápa egy éjjel csodálatos álmot látott. Az úr angyala jelent meg előtte, és így szólt hozzá:

– Holnap egy ismeretlen nép követei érkeznek hozzád, akik fejedelmük számára koronát kérnek. Nekik add a kész koronát, mert őket illeti.

Másnap a pápa előtt megjelent Asztrik apát, és István király nevében áldást és koronát kért.

A pápának eszébe jutottak az angyal szavai, átadta hát a szent koronát az apátnak. Milyen szép ajándékot küldött a pápa az első királynak! A magyar korona csillog-villog az aranytól, középen a Megváltó képét, körben pedig az apostolokét mutatta. A Megváltó feje fölött a nap, a hold és a csillagok képe ragyog, mellette két élő fa áll.

A szép fényes koronával az első királyt ünnepélyesen megkoronázták, aztán a koronázási jelvényeket Székesfehérváron ünnepélyesen lezárták. De azért gyakran elővették, mert a sátoros ünnepeken újra meg újra a király fejére tették a koronát.

Szivárvány
(Magyarország)

Hét kérdés azoknak, akik szeretnének egy kiskutyát vagy egy kismacskát

Ha állatot viszel a lakásba vagy a házba, előbb jól fontold meg, mennyi gonddal jár egy kisállat tartása. Legyen az akár csak egy apró zebrapinty vagy hörcsög, kutya, macska, az állatnak helyre és nagyon sok gondoskodásra, törődésre van szüksége. Ez pedig időt és nagyon sok türelmet igényel. Á és pénzbe kerül!

Ugye, azt szeretnéd, hogy jól érezze magát nálatok a kisállat, egészséges, vidám legyen? Hogy biztosra menj, hogy a kisállatnak jó helye lesz, s belőled valóban jó állattartó válik, mielőtt szüleiddel döntenétek, válaszolj magadnak a következő hét kérdésre:

1. Tudjátok-e biztosítani, hogy az állatnak hat óránál tovább ne kelljen egyedül maradnia? Lesz-e otthon mindig valaki?

2. Szabadidőd egy részét ezután arra kell fordítanod, hogy az állattal foglalkozz. Kis társad kedvéért le tudsz-e majd mondani a barátokról, arról, hogy mindig elmenj velük játszani, amikor hívnak?

3. Van-e olyan barát, rokon, szomszéd, aki hajlandó gondját viselni, az állatnak, ha mégis el kell utaznotok?

4. Számolnod kell azzal is, hogy alkalmanként ürüléket kell eltakarítani, sebet kell megtisztítani a vértől vagy a gennytől, hányadékot kell feltörülni. Képes leszel-e mindezt elvégezni anélkül, hogy haragodat az állaton töltenéd ki?

5. Megfontoltad-e, hogy az aranyos kismacskából, játékos kiskutyából egyszer kifejlett állat lesz, méghozzá egy nagyon akaratos macska vagy egy lusta kutya, amelyiknek már nem lesz mindig kedve veled játszani?

6. Anya hajlandó-e beletörődni, hogy a lakás a jövőben nem lesz annyira makulátlanul tiszta? A macska a bútort összekarcolja, a fotelban macskaszőr hever, a kutya az udvaron kitapossa a füvet.

7. A kisállatot nem etethetjük csak azzal, amit magunk is eszünk. Anya, apa ad-e majd pénzt állateledelre?

Tücsök
(Szlovákia)

Hi-hi

Két skót beszélget:
– Mondjak egy viccet??
– Mondjál.
– Oké! 30 fontért elmondom!
– Ha-ha! Jó vicc!

***

Miért kapcsolgatja a skót olvasás közben a lámpát?
– ?
– Mert lapozni sötétben is lehet.

***

– Miért van kés a tv tetején?
– Hogy élesebb legyen a kép.

***

A kisegér ül a moziban, mikor az elefánt elébe ül. A kisegér vár egy kicsit, majd két sorral előrébb megy, elterpeszkedik a széken és hátrafordul:
– Így ni, most legalább megtudod, milyen rossz, ha eléd ülnek.

***

– Mi az? Piros és árt a fogaknak.
– ?
– Tégla.

Kréta
(Magyarország)

Távol a Földtől

A kutató ember a bolygókat viszonylag egyszerű távcsövekkel is szemügyre veheti. Ám vannak a „Nap-családnak" olyan tagjai is, melyek viszonylag „új keletűek", hiszen hatalmas távolságuk miatt igen nehezen észlelhetők.

Az Uránusz például 2800 millió km közepes távolságban kering a Nap körül. Ez az óriásbolygó – mely nevét az Ég ókori görög istene után kapta – a véletlennek köszönheti felfedezését. William Herschel angol csillagász bukkant rá 1781. március 13-án este. Egy zöldes színű csillagot látott meg távcsövével az Ikrek csillagképben, amelynek nem lett volna szabad ott lennie. Először üstökösnek vélte, és csak egy év elteltével jött rá, hogy mégiscsak bolygó lesz az új jövevény.

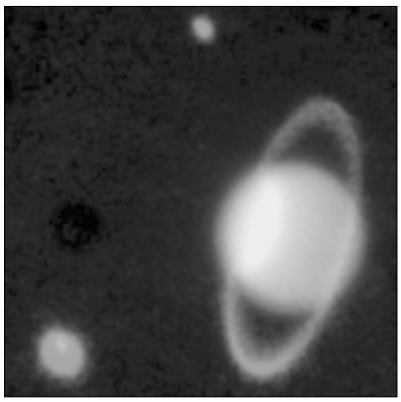

Pedig elég nagy égitestről van szó. 51 800 km-es átmérőjével akkora, mint a fél Szaturnusz. A csillagászok szerint van egy vasból és szilikátásványokból álló magja, amely nagyobb, mint a Föld. Ezt kb. 18 000 km sugarú kéreg veszi körül, amely vízből, ammóniából és metánjégből áll. A kéreg körül pedig héliumot, hidrogént és metánt tartalmazó légkört találunk. Az Uránuszon a légkörzés sokkal gyengébb, mint a többi óriásbolygón. A bolygó felszíne elképesztően hideg. -215 °C körüli hőmérséklet uralkodik ezen a fagyos égitesten.

Bár ez kevésbé köztudott, az Uránusznak is vannak gyűrűi. Földi megfigyelők csupán 1977-ben fedezték fel őket. 1986-ban a bolygó mellett elhaladó Voyager-2 űrszonda által küldött képek pedig egyértelművé tették a 11 keskeny gyűrűből álló rendszer létét. A gyűrűket néhány méteres sziklatömbök alkotják. Mindegyik gyűrű rendkívül vékony, 11 km-nél is keskenyebb. Kivétel csupán a legkülső, amelynek vastagsága 20 és 100 km között változik.

Az Uránusznak szép számmal akadnak holdjai is. Öt nagyobb – a Miranda, az Ariel, az Umbriel, a Titania és az Oberon –, valamint tíz nagyon kicsi hold kering a bolygó Egyenlítőjének síkjában. A legnagyobb a Titania a maga 1590 km-es átmérőjével, míg a legkisebb holdacska csupán 16 km-es.

Az Uránusz-család" mellett elhaladó Voyager-2 különösen szép közeli felvételeket készített az 500 km átmérőjű Mirandáról. A képek változatos felszíni formákban gazdag vidéket mutatnak.

A bolygók mind egy-egy meghatározott pályán keringenek a Nap körül, és mint tudjuk, saját tengelyük körül is forognak. Ám míg a többi bolygó forgástengelye alig dől rá a pályasíkjára, addig az Uránusz tengelye szinte teljesen a pályasíkban fekszik. Nehezen magyarázható meg, miért alakult így, de talán egy napon erre is megleljük a választ.

Tudorka
(Magyarország)

Fesd ki!

Feladat

A népi hiedelem szerint milyen kapcsolat van a gyertyaszentelő és a medve között?

Számítógép-suli 30.

AZ INTÉZŐ HASZNÁLATA

Törlés

A törlés a számítástechnikában használt műveletek közül a legegyszerűbb. Bár a Windows95/98 komoly segítséget nyújt a meggondolatlanul törölt elemek visszaállítására (gondoljunk a **Lomtár**ra), nem lehet elégszer hangsúlyozni a figyelem fontosságát ebben a kérdésben.

Törlés a billentyűzet segítségével: Jelöljük ki a törölni kívánt fájlt, majd nyomjuk meg a billentyűzet Del gombját.

Törlés menü segítségével 1: Jelöljük ki a törölni kívánt fájlt, majd a **Fájl** menüből válasszuk a **Törlés** menüpontot.

Törlés menü segítségével 2: Az egér jobb gombjával kattintsunk rá a törölni kívánt tételre, majd a gyorsmenüből válasszuk a **Törlés** menüpontot.

Törlés az eszköztár segítségével: Jelöljük ki a törölni kívánt fájlt, majd nyomjuk meg a ✕ **Törlés** menüpontot.

Bármelyik módszert választjuk is a törlésre, a parancs kiadása után a biztonság kedvéért párbeszéd-ablak jelenik meg, amelyben megerősíthetjük vagy visszavonhatjuk törlési szándékunkat.

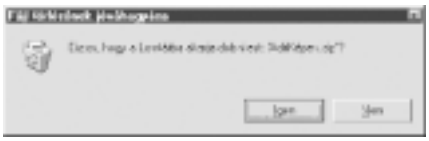

Átnevezés

Gyakran van szükség arra, hogy valamely dokumentumfájlunknak, könyvtárunknak (mappának) jellemzőbb, kifejezőbb nevet adjunk. Erre az adott alkalmazásban is megvan a lehetőség a **Mentés másként** vagy a **Save as** menütételek választásával, de ilyenkor a lemezen marad az eredeti nevű állomány is, ami azonosítási problémákat is okozhat a későbbiekben, ráadásul fölöslegesen foglalja a helyet. Ezt a régi példányt – amennyiben nem feledkezünk meg róla – külön művelettel törölni kell. Ezért is célszerű az **Intéző Átnevezés** funkcióját alkalmazni.

Átnevezés menü segítségével 1: Jelöljük ki a kívánt állományt, majd a **Fájl** menüből válasszuk az **Átnevezés** menüpontot.

Átnevezés menü segítségével 2: Az egér jobb gombjával kattintsunk rá a kívánt tételre, majd a gyorsmenüből válasszuk az **Átnevezés** menüpontot.

Az **Átnevezés** parancs kiadása után a fájlnév (mappanév) keretbe foglalva, kék alapon fehér betűkkel kiírva, felülírható lesz. **Fontos**: fájl esetén ne feledkezzünk el a kiterjesztésről, mert ennek hiányában az alkalmazások nem ismerik fel saját dokumentumaikat!

A felülírható kijelölést előidézhetjük úgy is, hogy az átnevezni kívánt fájlt kijelöljük, majd nevére rákattintunk a bal egérgombbal úgy, hogy rövid ideig lenyomva tartjuk. Ha felengedjük a gombot, akkor a név felülírható lesz.

Keresés

Ha valamely fájlnak, mappának nem tudjuk a pontos helyét, az **Intéző**vel megkerestethetjük.

Keresés a menüből indítva: Az **Eszközök/Keresés** menüpontból indíthatjuk el a fájlok és mappák keresésére való párbeszéd-ablakot.

Keresés helyi menüből indítva: Az **Intéző** bal oldali ablakrészében az egér jobb gombjával kattintsunk a kívánt meghajtóra vagy mappára, s a megjelenő gyorsmenüből válasszuk a **Keresés** parancsot.

A keresendő elemet a **Név** mezőbe kell beírni. A DOS-ból jól ismert helyettesítő karaktereket (*, ?) itt is lehet alkalmazni. A korábbi kereséseket a nyílra kattintva tudjuk előhívni. A keresés helyét a **Hely** mezőben, illetve tallózással lehet kijelölni.

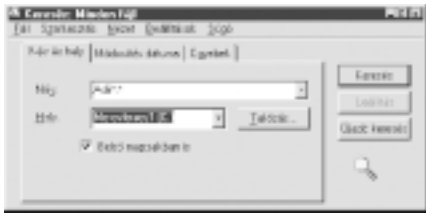

Lehet keresni a mentés dátuma szerint is, erre a második párbeszédlap ad lehetőséget. Különböző időtartamokat lehet megadni a keresés kritériumaként.

Ha szöveges fájlt keresünk, akkor elvégezhetjük a keresést a dokumentum tartalma szerint is. Ehhez a harmadik, **Egyebek** lapon egy olyan szövegrészletet kell beírni a **Keresendő szöveg** mezőbe, amit a dokumentum biztosan tartalmaz.

Pallay Dezső

Irka Karácsony 2003

A zöld fenyőfán kigyúltak a gyertyák.

Asztalunkon minden jó...

„Kristályhó énekel:
zeng léptem nyomán,
áhítattal megyek
Karácsony haván”

A felnőttek is jól szórakoztak.

Új éneket is tanultunk.

Kis karácsony, nagy karácsony...

Mosoly-díj– 2003

A jó hangulat leplezhetetlen.

Postabontás

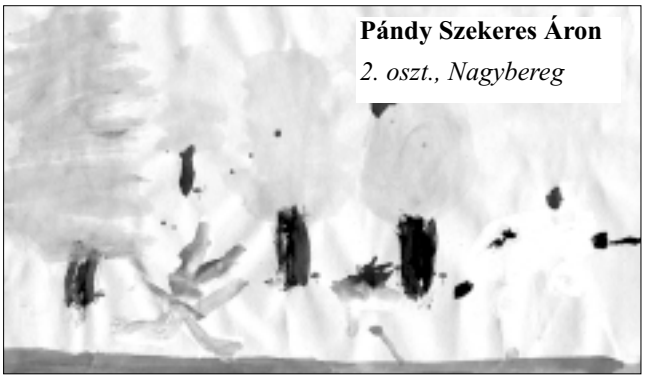

Pándy Szekeres Áron
2. oszt., Nagybereg

Oroszi István
3. oszt., Helmec

Mindig nagy örömmel és érdeklődéssel olvassuk azokat a leveleiteket, melyekben véleményt mondtok lapunkról. A minap is egy ilyen levél akadt a kezünkbe, ebből idézünk most néhány sort:

„A nevem Mező Andrea. Most leszek 14 éves, 8. osztályba járok, Eszenyben lakom. Régi olvasója vagyok az Irkának. Nagyon tetszenek a lapban megjelenő feladatok. Leginkább a Számforgó feladatait kedvelem. Bár elég jól tudom az algebrát, ezek a feladatok még az én agyamat is megtornáztatják.

Nemrég egy hosszú betegségen estem át. Nagyon rosszkedvű voltam, semmihez sem volt kedvem. Ám amikor kézbe vettem az Irkát, s belemerültem a mesék és versek olvasásába, elfeledtem minden gondomat, bajomat. Nagyon jó, hogy van az Irka. Sok érdekes dolgot megtudhatunk belőle. Örülök, hogy már 10 éve gazdagítja a gyerekeket érdekes tudnivalókkal. Kívánok a szerkesztőknek a továbbiakban is nagyon jó munkát!"

Kedves Andrea!

Az Irka minden szerkesztője nevében megköszönöm meleg szavaidat és jókívánságaidat. Mi is abban bízunk, hogy lapunkkal még nagyon sokáig minden kedves olvasónk kedvében járhatunk. Jó egészséget, kitűnő bizonyítványt kívánunk Neked, és azt, hogy maradj továbbra is hűséges olvasója lapunknak!

Kovács Erika
a levelezési rovat vezetője

Levelezni szeretnének

Papp Adrienn (Beregszászi járás, Csonkapapi, Petőfi út 185. 90221) 11 éves. Kedvenc tantárgya a rajz, az ének, a matematika, az angol, a torna. Szeret táncolni, énekelni, rajzolni.

Tóth Gabriella (Beregszászi járás, Zápszony, Fő út 206. 90224) 10 éves. Kedvenc tantárgya a matematika, a rajz és az olvasás. Hobbija a kerékpározás és a rajzolás.

Balog Bernadett (Ungvári járás, Gálocs, 125. 89430) 6. osztályba jár. Szeret rajzolni, táncolni, kerékpározni. Gyűjti a szalvétákat és a képeslapokat. Kedvenc tantárgya az angol, a rajz és a néprajz.

Vajda Nikolett (Ungvári járás, Botfalva, 5. 89420) 6. osztályba jár. Hobbija a rajzolás, szeret szórakozni. Gyűjti a leragasztható matricákat.

Kulcsár Dávid (Ungvári járás, Szürte, Kurija út 5.) Kedvenc állata a delfin, szereti a matematikát.

Csulák Evelin (Beregszászi járás, Gut, Munkácsy Mihály út 12. 90230) 13 éves. Kedvenc tantárgya az irodalom, a földrajz, az ének. Szeret táncolni, zongorázni, gyűjti a szalvétákat. Ha lehet, fényképes leveleket vár.

Páva Tünde (Nagyszőlősi járás, Tiszabökény, Tisza út 7. 90355) 9 éves. Gyűjti a szalvétákat, szeret tévét nézni.

Filep Anita (Ungvári járás, Csap, Bereg út 91. 89502) 12 éves. Barna hajú, barna szemű lány. Nagyon szeret ismerkedni, zongorázni, gitározni.

Csernyáncsuk Diána (Ungvári járás, Csap, Béke út 21/47. 89502) 12 éves. Hegedül és zongorázik. Nagyon szeret barátkozni és sétálni. Szőke haja, zöld szeme van.

Halisztrátova Adelin (Ungvári járás, Csap, Bereg út 67. 89502) Nagyon szeretne levelezőtársat találni, szeret ismerkedni. Zongorázik és gitározik, szeret zenét hallgatni. Barna haja, kék szeme van.

Nagy Bea (Ungvári járás, Csap, Gagarin út 4. 89502) 12 éves. Szeret tanulni, kerékpározni, zenét hallgatni. Barna haja, kék szeme van.

Klinecz Eleonóra (Ungvári járás, Csap, Újvárosszéli út 2/1. 89502) Szeret zongorázni és rajzolni. Szőke göndör hajú, zöld szemű. Nagyon várja a levelezőtársak jelentkezését.

Dolgány Viktória (Ungvári járás, Tiszaásvány, Latorca út 29.)

Hudák István (Ungvári járás, Tiszasalamon, Virág út 2. 89460) 13 éves. Kedvenc tantárgya a földrajz és a testnevelés. Hobbija a kerékpározás és a számítástechnika.

Lőrinc Katalin (Beregszászi járás, Gát, Fáskert út 40. 90231) 13 éves. Kedvenc tantárgya a testnevelés, német nyelv, szülőföldünk művészete és kultúrája. Hobbija a zenehallgatás, a tánc, az éneklés. 14-15 éves fiúk leveleit várja, ha lehet, fényképpel.

Máté Renáta (Munkácsi járás, Dercen, Forrás út 26. 89671) 10 éves. Szeret rajzolni, magnózni. Kedvenc tantárgya a történelem. Nagyon szeretne levelezőtársra találni, ígéri, hogy minden levélre válaszol.

Páva Judit (Nagyszőlősi járás, Tiszabökény, Tisza út 7. 90355) 12 éves. Kedvenc időtöltése az éneklés és a zenehallgatás.

Pándy Szekeres Dániel
1. oszt., Nagybereg

Bence Evelin
4. oszt., Bátyú

A 2003/4. szám megfejtései:

14. oldal
Az ár a cipészmesterség szerszáma.
15. oldal
A coboly a Kárpátokban honos állat.
17. oldal
A koedukált iskola azt jelenti, hogy a fiúk és a lányok együtt tanulnak.
20. oldal
A moha a fák törzsének északi oldalán nő, ahol árnyék van.
29. oldal
Mi hiányzik? Sapkadísz, a cipőn egy csík, gallér, sapkapompon, zseb, pötty az ingről.
Négy irányban négy ország: Szingapúr, Svédország, Spanyolország, San Marino.
Könnyű rejtvény: a pontok helyéről az ***a*** betű hiányzik, a megfejtés tehát: akaró, alapító, gomba, csata.
Kik laknak a házban? Sándor, Júlia, Zsigmond, Ilona, Rebeka, Kelemen, Igor, Andor, Linda, Leona.
Logikai feladat: a kérdőjel helyére **162** kerül.

A sorsolás a következő megfejtőknek kedvezett: Puskás Renáta (Beregújfalu), Héder Zsuzsanna (Tiszakeresztúr), Hidi Katalin (Csap), László Szabina (Macsola), Verbócki Denisza (Rát), Fábián Melinda (Tiszakeresztúr), Pákh Csilla (Tiszakeresztúr), Páva Tünde (Tiszabökény), Héder Karolina (Tiszakeresztúr), Laskati Bettina (Beregszász), Ombódi Klára (Kaszony), Hudák Szabina és Tóth Lívia (Gut), Bihari Kitti (Beregújfalu), Balázs Viktória (Tiszaújlak), Varjú Krisztina és László (Nagybereg), Nagy Rita (Som), Kajla Brigitta (Bátyú), Darcsi Klaudia (Fornos).

Kérések, kívánságok rovata

Szeretném, ha több rejtvény és logikai feladat jelenne meg az Irkában.

László Szabina, Macsola, 4. osztály

Felhívjuk figyelmed a Számforgó című rovatunkra.

***

Arra kérem a szerkesztőséget, hogy jelenjen meg akváriumi halakról szóló rovat is, ha lehetséges.

Hudák István, Tiszasalamon, 13 éves

Egy egész rovatot nem ígérünk, de a következő lapszámban találsz majd kedvedre való olvasnivalót.

***

Mivel én nagyon szeretem az állatokat, szeretném, ha több állatokról szóló cikk jelenne meg a lapban, az újabb vicceket és rejtvényeket is türelmetlenül várom.

Lőrinc Katalin, Gát, 13 éves

Kéréseddel nem vagy egyedül, épp ezért igyekszünk minél több állatokról szóló írást megjelentetni, s minden lapszámunkban van rejtvény, vicc is.

***

Azt kérném, hogy legyen több vers, és a 8. osztályosokat is érintő fogalmazáspályázat.

Mező Andrea, Eszeny, 14 éves

Nagyon-nagyon örülünk, ha nemcsak több viccet, hanem több verset is kértek. Hamarosan találsz kedvedre való fogalmazáspályázatot is.

***

Mivel Dercenbe ritkán jut el az Irka, azt szeretném megkérdezni, nem lehetne-e postai előfizetéssel hozzájutni.

Balázs Ervin, Dercen

Nagyon bánt, ha igaz, amit írsz: a derceni iskolába nem jut el minden lapszám. Az Irkának ugyanis mindig kiváló levelezői voltak a derceni gyerekek. Lapunkra előfizetni nem lehet, ezért azt tanácsolom, kérdéseddel fordulj a helyi Irkaterjesztőhöz.

***

1. Nagyon szeretem Benedek Elek meséit, ezért szeretném, ha több Benedek Elek által írt mese jelenne meg a lapban.
2. Szeretném, ha több szó esnék az állatokról.

Barkaszi Zoltán, Gut

Igyekszünk mindkét kérésedet teljesíteni. Előző számunkban olvashattál egy Benedek Elek-verset, s reméljük, tetszett a különleges állatviadalok leírása is.

Miért?

Miért támad földrengés?

Vulkánok is megrengethetik a Föld szilárd kérgét, föld alatti nagy üregek beszakadása is. Többnyire mégis attól reng, hogy hirtelen eltörik, mondhatni, elpattan a föld alatt egy-egy merev kőzetréteg, s erősen meglöki a szomszédos többi réteget. Ez a váratlan lökés terjed tova minden irányban. Mennél erősebb a lökés, annál jobban megrendül a föld.

Tudod-e, hogy

a) a világon a legnagyobb ismert pókfajta az óriás madárpók?
b) Guyana és Suriname trópusi erdeiben él?
c) főleg rovarokat eszik, de ritkábban kisebb madarat és gyíkot is elfogyaszt?
d) teste 9 cm hosszú, azonban széttárt lábaival elérheti a 28 centimétert is, s így gyakorlatilag akkora, mint egy lapostányér?

Kukta Peti, Kukta Panni

Nem csak lányoknak!

Májkrémmel töltött bundás kenyér

Hozzávalók:
Személyenként: 2 szelet kenyér,
1/2 doboz májkonzerv,
1 tojás,
1 dl tej

A vékonyra vágott kenyérszeleteket megkened májkrémmel, és kettőt összeragasztasz. Egy tálkában felvered a tojást és a tejet, s belemártod a megtöltött kenyérszeleteket. Forró olajban mindkét oldalukat megsütöd.

Főzelékkel, salátával, teával egyaránt fogyaszthatod.

Jeles évfordulók Magyarország történetéből

Február 18.

Zrínyi Ilona halála

1703. február 18-án törökországi száműzetésben meghalt gróf Zrínyi Ilona, a munkácsi hősnő. 1643-ban született horvát főnemesi családban. 1666-tól I. Rákóczi Ferenc felesége, házasságukból született. II. Rákóczi Ferenc és Rákóczi Julianna. Zrínyi Ilona a férje halála után a Habsburg-ellenes kuruc mozgalmat támogatta, s 1682-ben feleségül ment Thököly Imre fejedelemhez. Az 1683 és 1685 között megindult török elleni felszabadító harc során a törökök mellett ki-

tartó Thököly elveszítette fejedelemségének területeit. Ekkor következett Zrínyi Ilona leghíresebb hőstette: 1685 és 1688 között, 3 éven keresztül védte az utolsó kuruc várat, Munkácsot a császári katonasággal szemben. Kitartását és hősiességét egész Európában csodálattal fogadták. Végül kénytelen volt a túlerőnek a várat feladni. A megállapodás szerint együtt maradhatott volna két gyermekével. Ám az udvar megszegte az egyezséget, két gyermekét azonnal elszakították tőle.

Bécsben egy zárdában tartották fogva. Férje, Thököly Imre 1691-ben két császári tábornokért kicserélte, s 1692-től száműzetésben éltek török földön.

Menekülés a kőfal mögé – a libanoni cédrus

A Biblia úgy ír a libanoni cédrusról, mint a fák királyáról: *„Isten kertjében egy fa sem vala hasonló hozzá az ő szépségében.”* S valóban, e nagyszerű fa már a bibliai időkben keresett árucikk volt. Kitermelését a föníciaiak kezdték meg, akik gályákat építettek belőle. Salamon király Jeruzsálemben templomot építtetett a rózsaszín faanyagból, később flottát is. Az egyiptomiak meg cédrusfa szarkofágban temették el fáraóikat. Tudták, hogy ezt semmiféle rovar nem támadja meg. Az asszírok, a rómaiak, a görögök és a törökök is derekasan irtották a cédrust. Megfordultak a cédrusligetekben a keresztes vitézek is. Az első világháború idején pedig a rózsaszínű fát mozdonyok fűtésére használták. S még nem is szóltunk a libanoni polgárháború pusztításáról.

A szomorú következmény: a libanoni cédrusnak mindössze négy kis ligete maradt. De ezek sincsenek biztonságban. Manapság a cédrusok legnagyobb ellenségei a kecskék és a turisták. A kecskék felkapaszkodnak a növények széles ágaira és a szúrós tűlevelekre fittyet hányva pusztítják őket. Az egyik cédrusligetet kőfalakkal próbálják megvédeni a négylábúaktól. (A Hawaii-szigeteken, ahol szintén terem a cédrus, drákói intézkedéseket hoztak a kecskék ellen: a vétkes kecskének levágják a fejét, és bedobják a tengerbe, a cápáknak.) A cédrusmagot emlékbe hazavivő turisták pedig a ligetek megújulását akadályozzák meg. Ha így megy tvább, félő, hogy a cédrus csak a libanoni zászlón, az ottani postabélyegeken és a rendőrök sapkáján marad meg emlékeztetőül az utókornak arról, hogy milyen gyorsan kifolyhat kezünkből a kimeríthetetlennek tűnő bőség.

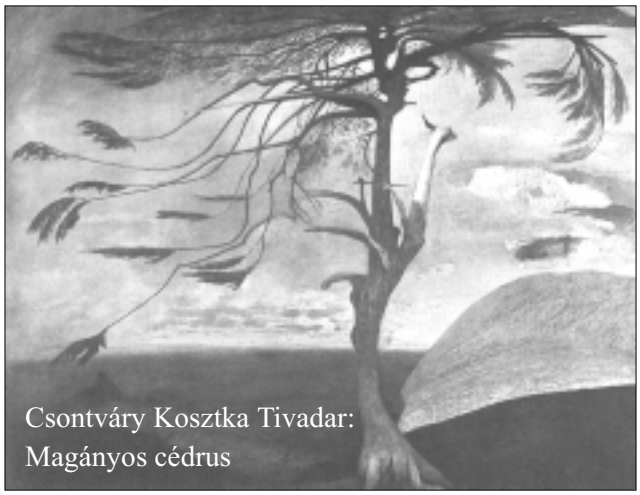

Csontváry Kosztka Tivadar: Magányos cédrus

K.B.

Röfi

Ünnepek után általában akad otthon pezsgősüvegdugó. Ebből készítjük nagyon egyszerű módon a malacunkat.

Anyagszükséglete: pezsgősüvegdugó, rózsaszín textilmaradék, fonal, ragasztó.

Elkészítése: A rózsaszínű textilből kirajzolás után kivágunk egy 5,5 cm-es sugarú kört. Ezt ráborítjuk a közepénél a dugóra, majd a nyaknál elkötjük szorosan a fonallal. Ezután a fület ugyanebből a textilből kivágjuk és felvarrjuk. Orrot sötétebb rózsaszín anyagból készítünk, amit ragasztással rögzítünk. A szemeket vagy gombból felvarrjuk, vagy filctollal berajzoljuk.

A mi nyelvünk

Vallomások a nyelvről

(Részlet)

A nyelv ősi fája nemzedékről nemzedékre új hajtásokat nevel. Gyökereit az ősi múlt mély termőföldjébe bocsátja, de gazdag ékű koronája tiszta magasságok felé növekedik. Becsüljük meg, és gyönyörködjünk a frissen fakadó lombok üde szépségében. Ezeken át lélegzik a fa, s ha lehull a levél, új élet sarjad belőle.

Így tart ez az örök körforgás az évezredes fa egészséges vérkeringésében. Messük le mellőle a fattyúhajtásokat! Irtsuk ki a káros és kóros élősdieket, de óvakodjunk, meg ne sértsük buzgóságunkban az ős fa nemes szövetét és szerteágazó finom hajszálgyökereit!

A nyelv, ez a pompázó ősi rengetegből nemesített gyönyörű liget, amelybe mindnyájunknak szabad bejárása van, nemcsak megérdemli, meg is hálálja a legodaadóbb gondozást vagy legalább a kíméletet. Össze kell fognunk, ha meg akarjuk tisztítani az alkalmatlan hajtásoktól. Elvégre a virágok szépségében és illatában nem csupán a kertész gyönyörködik...

Halász Gyula

Labdázás lovon

Nagyobb csoport játéka. Általában egy kézilabdát használnak hozzá, de alkalmas egy gumilabda is. A játékosok párosával körben állnak. Az egyes számú játékosok a kettes számúak hátára ülnek: meglovagolják őket.

Bármelyik lovas megkezdheti a játékot: a labdát egy másik lovashoz dobja. Az pedig tovább a harmadikhoz stb. A labdázás folyamatosan és minden rendszer nélkül megy. Ha a lovas elejti a labdát, büntetésből helyet kell cserélnie a lovával.

Páros vagy páratlan

Ez a játék több ezer esztendős. Már az ókori Görögországban és Rómában is ismerték, és nem egy irodalmi emlék tanúsítja, hogy mindkét helyen nagyon népszerű volt. A játékban legalább ketten vesznek részt, ha ennél többen játszanak, akkor is páronként állnak fel. Minden játékos kap egy csomó babszemet vagy kavicsot, mondjuk 10-15 darabot.

A két szemben álló játékos a babszemeket a jobb kezében tartja. A rejtő néhány babszemet jobb kezéből észrevétlenül áttesz a balba, aztán bezárt öklét felmutatja a szemben állónak, és megkérdi: „Páros vagy páratlan?” Az ellenfél valamit válaszol, mondjuk ezt: „Páros.” Erre a rejtő kinyitja a tenyerét, és közösen megszámolják a babszemeket. Ha páratlan, vagyis az ellenfél nem jól választott, akkor a rejtő azt mondja: „Adjál nekem egyet, hogy páros legyen.” Ha az ellenfél jól választott, akkor a rejtő ad neki egy szemet. Aztán a szerepek megcserélődnek; a volt ellenfél lesz a rejtő, és a másik választ. Ez addig tart, amíg csak valamelyik játékosnál minden babszem el nem fogyott. Aki mindet összegyűjtötte, az nyert.

Ha csapatban játszanak, akkor a részvevők páronként körbe állnak, és egy-egy rejtés után az egyik sor játékos eggyel odébb lép úgy hogy új párosítások keletkeznek. Itt a játék időre megy, öt perc múlva a vezető jelt ad, és a játékosok összeszámolják a babszemeiket. Amelyik csapatnál több van, az nyert.

Játsszák úgy is, hogy helyes választás esetén a rejtő játékos minden babszemet átad, ami a bal kezében van. Helytelen választás esetén ugyanennyit kap.

Elrejtett állatok

Keresd meg a versben elbújt állatokat! Ha ügyes vagy, tizenegyet találsz.

Verseghy Erzsébet

Gábor az iskolában

Gábor ment a suliba,
s rosszul felelt Gabika.
Baj lesz ebből, gondolja,
megveri őt az anyja.
Nosza, máris hazafut,
rohan gyalog, ahogy tud.
Anyuka csak haragos:
– Hallod-e, te nagyokos,
ne lógasd az orrodat,
vedd komolyan dolgodat!
Megéri, hogyha tanulsz,
butaságból kigyógyulsz!

Mértékegységek

A felsorolt mértékegységek közül melyekkel mérték az űrtartalmat?

hold, pint, akó, négyszögöl, font, hüvelyk, mázsa, véka, öl, mérföld

Összetett szavak

A két oszlopban szereplő szavakat közös utó-, illetve előtag köti össze soronként. (Pl. erdő TŰZ vész) Kinek a nevét adja a közös tagok első betűinek összeolvasása fentről lefelé?

páncél..... pálya
bank..... hús
pénz..... járat
hattyú..... leves
türelem.....puska
váltó.....pénz
név..... nyugta
hát..... alma
tömeg..... vers

Lányok, lányok...

Ha rájössz a képek közötti összefüggésre, könnyen kitalálhatod, hogy az 1-es, a 2-es, a 3-as vagy a 4-es kép illik-e a kérdőhely helyére!

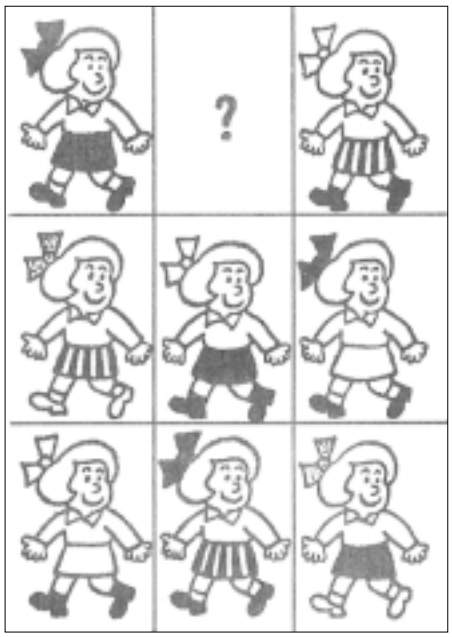

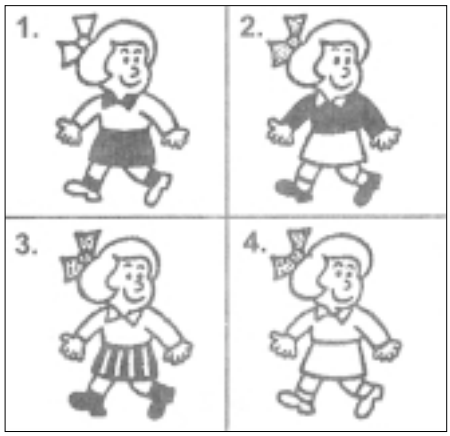

Logikus

A számok a keretbe egy bizonyos szabály szerint kerültek be, ám egy szám nem illik közéjük. Melyik ez a szám?

64	15	
	72	32
40	24	

Beküldési határidő: 2003.március 31.

Tündérujjak

Hajtogatott hóember

A **testet** 15x15, a **fejet** 11x11 cm-es papírból készítsétek.

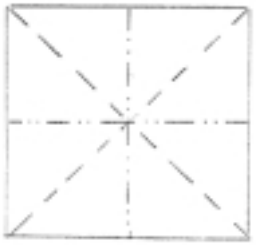

1.

A középvonalak mentén hátra, az átlók mentén előre hajtsátok meg a papírt, majd nyissátok ki.

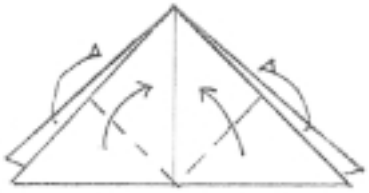

2.

Hajtsátok sátorformára, majd a sarkokat a csúcshoz illesszétek előre, illetve hátra.

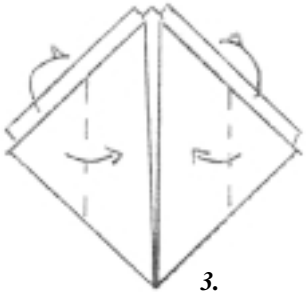

3.

Az oldalsó sarkokat középre hajtsátok.

4.

A felső háromszögeket hajtsátok le, és mindegyiket dugjátok bele az alatta kialakult zsebbe.

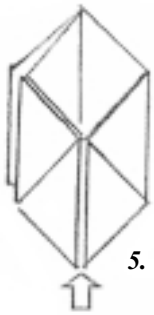

5.

A lyukon keresztül fújjátok gömb alakúra.

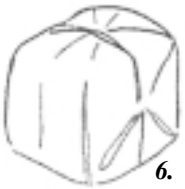

6.

Sapka

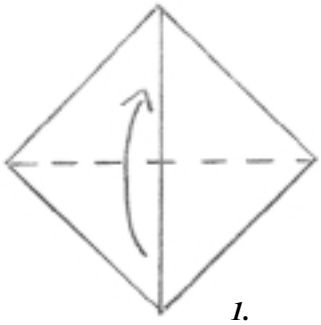

1.

A sapkához 12x12 cm-es négyzet szükséges.

Az átlónál hajtsátok meg.

2.

A sarkot a jelzett pontig hajtsátok előre.

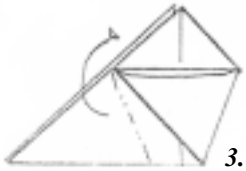

3.

Fordítsátok meg a papírt és ezt hátrafelé is ismételjétek meg.

4.

A felső háromszöget mindkét oldalon dugjátok bele a „zsebekbe”.

5.

A testet, a fejet és a sapkát ragasszátok össze, a hóembernek ragasszatok orrot és rajzoljatok gombokat, szemeket.

DÖNGICSÉLŐ
OVODÁSOK MELLÉKLETE • SZERKESZTI GABÓDA ÉVA

Csoóri Sándor

Fiúcsúfoló

Kettétörött a fakard,
a fejedet megvakard!
Míg a fejed vakarod,
mocorog a sisakod.

Leánycsúfoló

De vidám a baba-bál,
egy-két baba be-beáll.
Unalmas a baba-bál,
egy-két baba ki-kiáll.

Jankovits Ferenc

Az egyszeri-kétszeri fánk

Fánkot sütött nagyanyánk... Volt öröm!
Egy üst zsír feketéllett a tűzön.
De mikor duzzadni kezdett a fánk,
nagyanyó kiált: „Elfogyott a fánk!”
Se fánk, se fánk...
Szaladtam én a színbe szívesen,
de ott nem volt bíz egy sziporka sem,
holott kezdett már esteledni ránk.
Ott a sok fánk, és nem volt semmi fánk!
Se fánk, se fánk...
Mit csináljunk? Gyomrunk éh-korrogott,
csak szipogtuk a finom szagot.
Nyálunk kicsordult, fényesült a szánk:
csak hűlt a fánk és parázslott a fánk...
Se fánk, se fánk...
„Átfutok a szomszédba” – mondtam én.
„Jaj, úgy restellem” – húzódott szegény,
és nagyokat zötyögött nagyanyánk. –
„Itt egy garmada fánk, és semmi fánk.”
Se fánk, se fánk...
Hát akkor mi legyen a vacsoránk?
Zsíros kenyérhez volt sónk, paprikánk.
Nem olyan finom volt, mint valami fánk,
de került másnap jó akácfánk,
és irral-pirral mégis kisült az egyszeri-kétszeri fánk.

Házasodik a lapát

(Népköltés)

Házasodik a lapát,
elveszi a piszkafát,
férjhez megy a reszelő,
megkérte a meszelő.
A násznagy a kapuban,
násznagyné az ajtóban,
muzsikál a vaskanál,
egyest jár a fakanál.

Komám asszony pendelye
sövényre van terítve;
komám uram ügyelje,
hogy a szél el ne vigye.
Azt a szél el nem viszi,
mert a folt nem engedi,
mert a cérna meg a folt
kilenc malac ára volt.

Vidám bohócok

Farsangkor minden gyerek bohócnak öltözött, jókedvűen táncolnak. Jelmezeik hasonlítanak, ám sok mindenben különböznek is. Kettő azonban teljesen egyforma. Melyik kettő?

Farsangi meghívók

Biztosan nálatok is lesz az oviban farsangi mulatság. Ha vendégeket hívtok, mondjuk anyukát, apukát, nagyszüleiteket vagy a szomszédos csoportot, küldjetek ötletes, szép meghívókat.

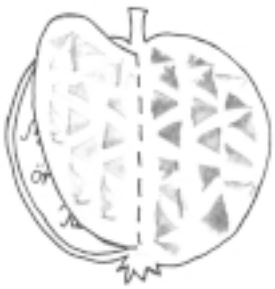

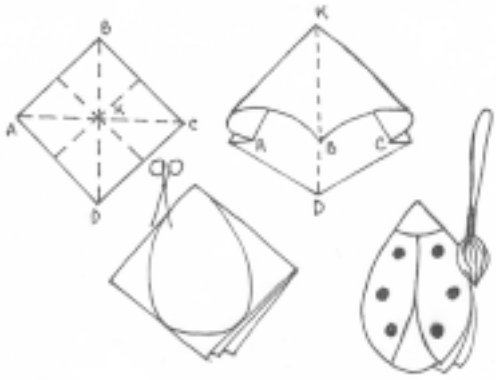

Körmöcskén végzett munkafolyamat

A körmöcske fából, műanyagból, flakontetőből készülhet.

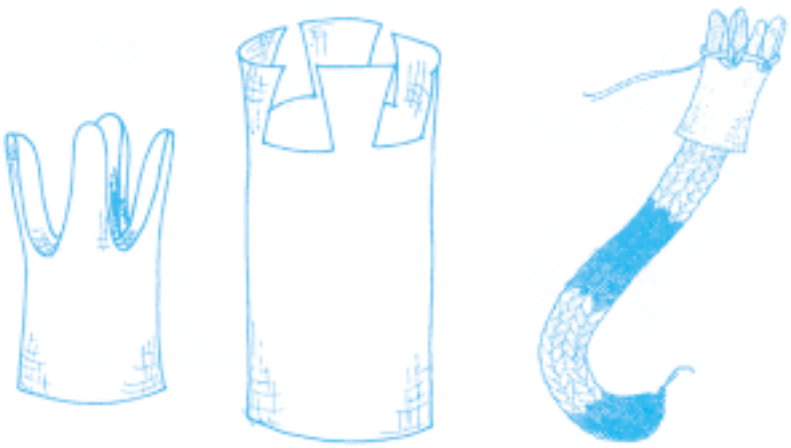

Körmöcskén végzett munkafolyamat

Egy szálat föntről belógatunk a körmöcske középső nyílásába. Az egyik kezünkkel lefogjuk, a másik kézzel a fonal másik végét keresztbe, kívülről indítva átellenben nyolcasokba tekerjük. Mikor az első tekeréshez értünk, az alsó szálat lehúzzuk a körmöcskéről, ezzel gyarapítjuk a belógatott fonalat. Így megyünk folyamatosan körbe az egymás melletti körmöcskén. Hosszú, cső formájú fonatot kapunk. Célszerű vékony fonallal készíteni!

Találós kérdések

Vannak hétnevű testvérek,
naponként egymás után meghalnak,
és egymás után feltámadnak.

(A hét nap-jai.)

Hatvan gyermeke van,
minden gyermekétől
hatvan unokája. Mi az?

(Óra)

Csillog is, villog is,
hullik is, múlik is,
a füstös háztetőn
ezüstös fény, ragyogó!
Hűvös is, befed is,
vetésen meleg is,
jó takaró.

(A hó)

Ki az, aki huszonnyolc éves korában csak hétszer érte meg a születése napját?

(A Kiskorú február 29-én született.)

A nagy Január

(Svájci francia népmese)

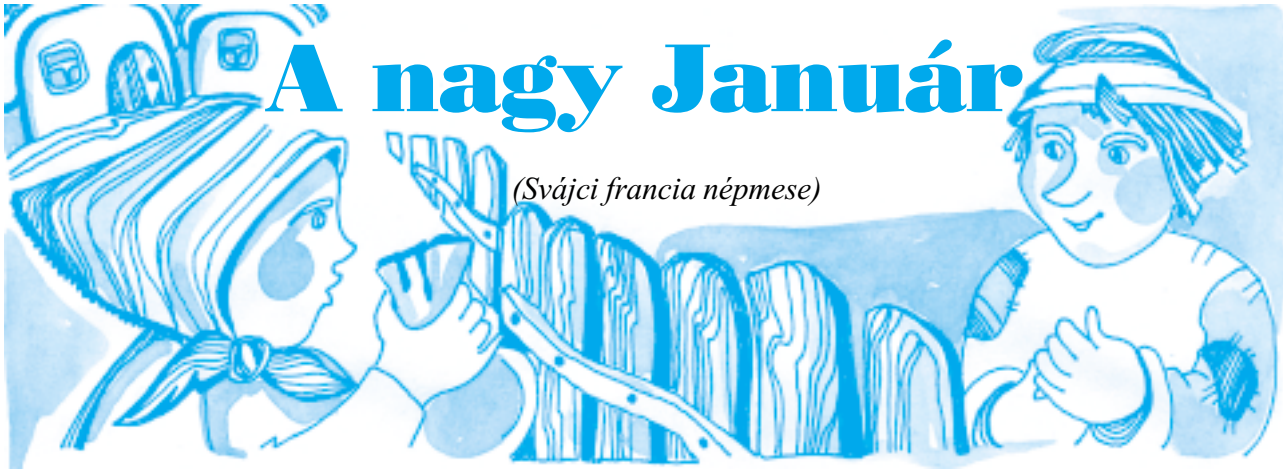

Volt egyszer egy ember. Ez az ember egy nagyon ostoba asszonyt vett feleségül. Az asszony hírét sem hallotta soha a takarékoskodásnak meg az ügyes gazdálkodásnak. A férje meg nagyon fösvény volt. Azt mondta a feleségének:

– Takarékoskodnunk kell a nagy Januárnak.

Az asszony azt hitte, hogy a nagy Január egy szegény fickó, aki házról házra járva kegyes adományokat koldul.

Mikor már volt ötezer frank megtakarított pénzük, akkor egy december végi napon jött egy koldus, és alamizsnát kért. Az asszony egyedül volt otthon. Azt gondolja magában:

– Ez lesz a nagy Január, oda kell hát adnom neki az ötezer frankot.

Gyorsan kihozta a pénzt, és odaadta a koldusnak. Mikor a férje hazajött, alig lépett be a szobába, az asszony máris azzal fogadta:

– Itt járt a nagy Január, és én nekiadtam az ötezer frankot.

– Megőrültél, asszony?! Hogy jutott eszedbe ilyen bolondság?! Hát nem tudod, hogy a nagy Januárnak harmincegy napja van, mert az esztendő leghosszabb hónapja? Mivel egy fillért sem őriztél meg a nagy Januárra, én most elmegyek, és ha nem találok olyan asszonyt, aki ostobább, akkor megöllek és fölakasztalak a kéménybe. – Ezekkel a szavakkal elment.

Amint ment egy darabot, látja ám, hogy egy asszony a háza ablakai alatt villával szórja fel a diót a padlásra. Odaszól neki az ember:

– Szedd össze a diót a kötényedbe, és úgy vidd fel a padlásra! Így, ahogy most csinálod, mindig visszahullik. – Azzal továbbment.

Egy idő múlva egy asszony mellett vitt el az útja, aki a földön feküdt. Kérdezte tőle az ember, hogy mit keres ott. Az asszony azt felelte, hogy meg akarja nézni, hogy nő a fű.

Akkor az ember azt gondolta magában:

– Most már találtam két olyan asszonyt is, akik még az én feleségemnél is ostobábbak.

Nemsokára látott aztán még egyet, aki a mezőn térdelt, és ollóval nyírta a füvet.

– Na, ebből elegem van – gondolta. – Elég olyan asszonyt találtam, akik még a feleségemnél is ostobábbak, így hát visszamegyek hozzá.

Mikor hazaért, elmesélte a feleségének, hogyan akadt még nála is butább asszonyokra, így hát nem bántja őt.

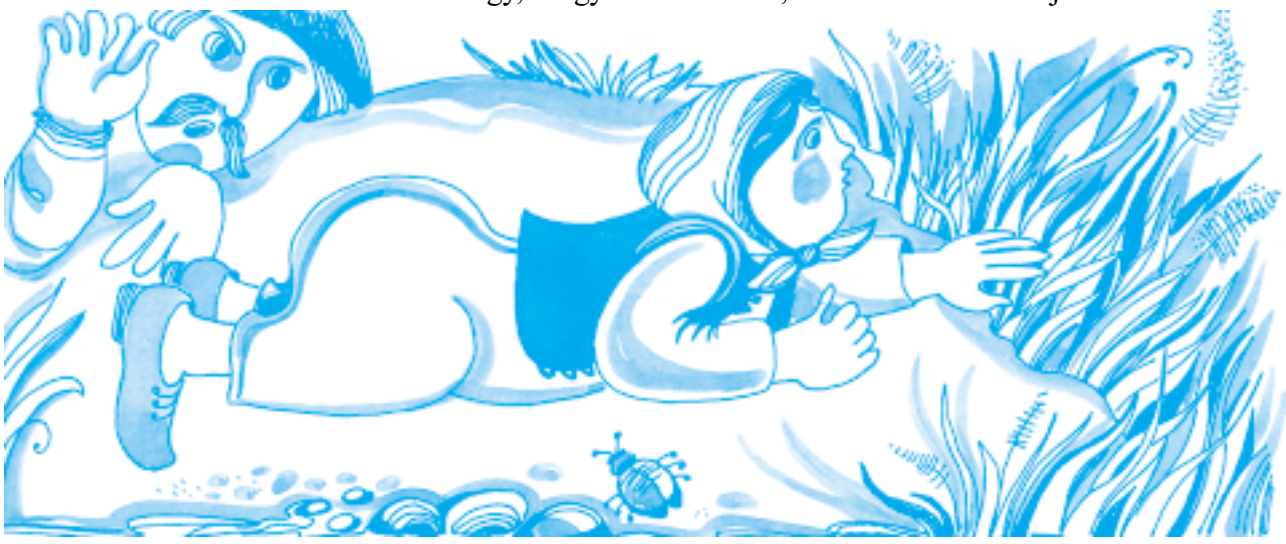

Kötni tudó lányoknak és fiúknak

Tündérujjak

Kötött táska

Hozzávalók: bármilyen közepes vastagságú fonalból 15-20 dkg, 20 cm hosszú cipzár, 1 cm széles bársony- vagy selyemszalagból kb. 120 cm, néhány szem gyöngy, 3-as kötőtű.

A táskát díszítő virágokhoz (3 db) 3-as horgolótű, színes fonal.

Az elkészítés módja: 55 szemmel kezdjük, 24 cm-t simakötéssel készítünk (színén sima, fonák oldalán fordított szemek). Leláncoljuk a szemeket. Félbehajtva az oldalakat összevarrjuk, az elejére 3 db horgolt virágot készítünk, gyöngyszemmel díszítjük, és rávarrjuk a táskára.

A cipzár méretére összehúzzuk a táska felső szélét, majd bevarrjuk a cipzárt. Végül a bársonyszalagból füleket készítünk, a szalagot a cipzár mellett továbbvezetjük, a sarkokra is gyöngyöket varrunk.

Horgolt virág: 6 láncszemből gyűrűt kapcsolunk. 1. sor: a gyűrűbe 10 rövidpálcát öltünk; 2. sor: minden 2. pálcára 1 rövidpálca kerül, köztük 6 láncszem.
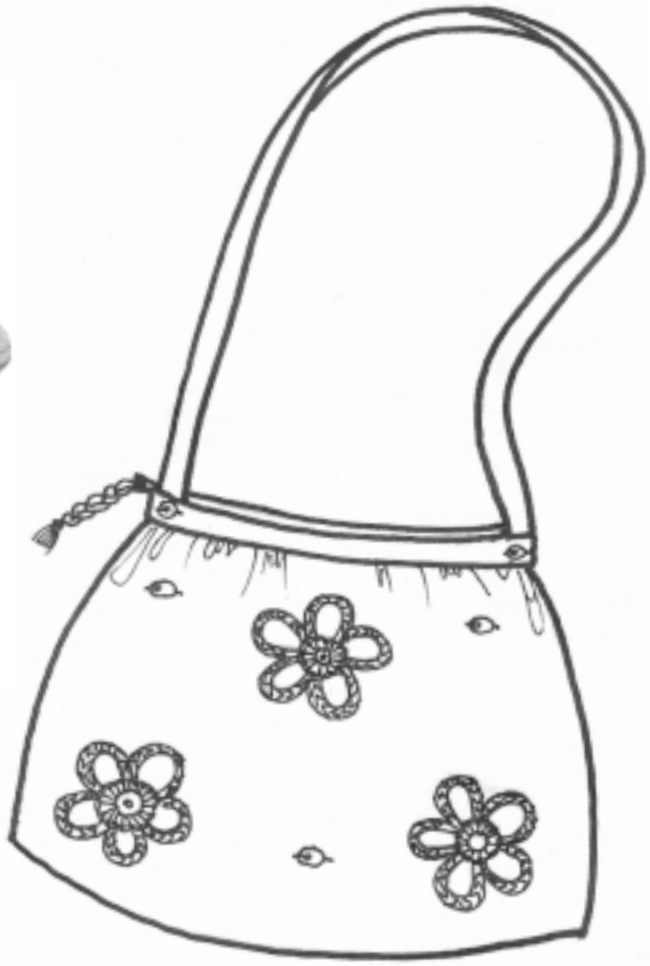
A bevásárlótáska csomózással készül. A táskához szükség van 32 db 150 cm hosszú fonalra, a fülek számára pedig 16 db 70 cm hosszú fonalra.